Ataç

Ataç kitabevinin aylık dergisi

10

Ataç
(Ataç kitabevinin aylık dergisi)

BİRİNCİ YIL

SAYI : 9 CİLT : 1

I OCAK 1963

***

Sahibi :

ŞÜKRAN KURDAKUL

***

Yazı İşlerini fiilen idare eden :

A. Aydın HATİBOĞLU

***

Bu sayıyı düzenliyen :
Şükran KURDAKUL

[A]yın onbeşinde İstanbul'da yayınlanır ● Sayısı 100 kuruştur. ● Altı aylık abonesi 6 lira, yıllık abonesi on iki liradır ● Havaleler ATAÇ KİTABEVİ adına gönderilmelidir

***

● Dergiye gönderilen yazılar iade edilmez ● Yazı işleriyle ilgili konularda kitabevine Çarşamba günleri 14 - 16 arasında müracaat kabul edilir. Ataç Kitabevi - Ankara Cad. 45 ●

***

İLÂN KOŞULLARI :
Arka kapak : Çift renk : 1250 T.L.
Arka kapak içi : 1000 T.L.
İç sahifeler : Santimi 15 T.L.

Basıldığı yer :
Büyük Kervan Basımevi
Aydınlar Han - Nuruosmaniye Cad. - İstanbul

Baskı tarihi : 1 Şubat 1963

Yüz yıl geride kalmamak

Derginin bu sayısı özellikle Falih Rıfkı Atay, Nadir Nadi, Doçent İsmet Giritli gibi düşünen başların günümüzün konusuna değinen yazıları ile asıl sorunlarımız üzerinde durup düşünmemizi sağlıyor. Günümüzün konusu, Ali Ulvi, Turhan Selçuk, Ferruh Doğan'ın çizgilerinde de acılı bir kaygı olarak belirlendiği gibi aykırı yasalar önünde Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının durumudur.

Bu ay Cumhuriyet'te yayınladığı «Fikir Hürriyeti ve Suç» başlıklı yazısında İsmet Giritli, ünlü liberalist Walter Lippmann'ın 5 Ocak 1963 te New-York Herald Tribune'de çıkan yazısına değinerek Türkiyedeki yasakların uygar dünyada bıraktığı izlenimleri yansıtmaktadır.

«... Türkiyenin diğer Avrupa memleketlerine nazaran hala en aşağı yüzyıl geride olduğu akla gelmektedir... Sorumlulara uygulanacak olan Ceza kanununun 141 ve 142 inci maddelerinin Mussolini İtalyasının Faşist kanunlarından alındığı ve bugünkü Türk Anayasasını ihlâl ettiği söylenmektedir...»

Düşünen her Türk vatanseverinin Walter Lipmann'ın koyduğu bu acı «teşhis» önünde 1923 lerde bile ilerleme gücünü yitirmemiş bir ulusun bireyleri olduğunu gösterecek çareleri bulup çıkarması gerekmektedir. O 1923 ki Türk ulusunun kişiliğini kabul ettirdiği yıldır. Yorulmaz bilim adamı Tarık Zafer Tunaya'nın son çıkan kitabından aldığımız yazı 1923 ün karşısında saldırı cephesi kuranların amaçlarını bir kez daha ortaya çıkararak tarih gerçekleriyle günümüz arasındaki ilişkiyi gösteren bir büyük ders niteliği taşımaktadır. Tunaya'nın bu yazısını okumak 1923 devrimini arkadan vurmaya çabalıyan, gerilikci cephesinin günümüzdeki uzantılarını tanımlamaya yetecektir.

Türkiyemizin öteki Avrupa ülkelerinden hâlâ en aşağı yüz yıl geride olmadığını göstermek Cumhuriyetçi aydınların bu tanımlamayı yaparak aksidevrimi «bertaraf etme» güclerine bağlıdır.

DERGİ

halk sevgisi

Ceyhun Atuf KANSU

Halkı sevmek ne demek? Yaşayan insanların ana kaynağına, halka yüreğimizi açmak, yüreğimizin kapılarını kavram insana değil, canlı insana açmak demek. Yüreğimizin kapıları halka kapalı ise, halkı sevmekten korkuyorsak, ne yapsak ne etsek, iyi işler, güzel işler, yararlı işler yapamayız. Öğretilere saplanmış kalmış kafaları bu sevgiye çağırmalı önce. Kavramları değil, canlı insanı göstermeli. Onlar halk diye, yüreksiz, cansız, ellerine geçirdiler mi kafalarına göre yoğuracakları bir yığın tasarlıyorlar. Bu yığına kafalarıyla, yöntemleriyle, öğretileriyle uzaktan bakacaklar, bu yığını istedikleri gibi, çocukların oyun macunu gibi yoğuracaklar. Bu çeşit çaba ile ortaya bir halk çıkar ama, bu halkın kendisi, yaşıyan, değerler yaratan, soluk alıp veren, tarihin ırmağını canlı dalgalarla dolduran halk değildir, bu bizim öğretilerimizin halkıdır: Şekillenmiş, yoğurulmuş bir yığın. Elbette yaşayan değil: Şekillenen bir yığın. Halk sevgisi işte ilkönce buradan başlıyor: Halkı bir yığın olmaktan kurtarıp, onda tarihin ve insanın yaşayan soluğunu bulmak, yaşayan ahlâka saygı duymak. Kavram'dan atlayıp yaşayan halka karışmak, halkın yüreğiyle yüreğimiz arasında bir yol bulmak, yapmak istediklerimizi bu yaşayan halk için, yaşayan halkla birlikte yapmak.

Böyle söyleyince yüksek ilkeciler : «Halk ne bilir? Halkla birlikte yapmak ne demek? Sen yaparsın, halk ta uyar» diyorlar. Tarihsel derinliklerde yatan en acı yanılma bu. Halkı yaşamadan yapmak. Halkı hesaba katmadan, halkı yönetmek. Ne oluyor sonra? Yaşayan halk, tarihsel gelişmenin canlı özü halk, bizim öğretilerimizi, bizim kavramlarımızı aşıyor, baskılarımızın ağır kayası altından yüreğine yol buluyor, yaşayarak akıp gidiyor. Halkı sevmek, yüreğimizi halka açmak dedim. Neden ki, yüreğin açıldığı yerde, katılıklar, yalanlar, içten pazarlıklar. kalmıyor. Halk seni olduğun gibi görüyor. Seni de, arasına, yaşayan bir varlık gibi katıyor.

İşte bu : Yaşantımızı halka oranlamak. Açıkça şu : En iyi nasıl yaşamam gerekirse, halkın da öyle yaşamasını istiyor muyum? Ve, o öyle yaşasın diye, ilkönce ben kendim, yüreğimden, kendi yaşantımdan halka bir şeyler verebiliyor muyum? Verebiliyorsam, halkı seviyorum demektir. Aslında halkı sevmiyorsam ben, ya şantımı oranlayan insanca hiç bir şeyi sevmiyorum demektir. Yüreğimin kapıları kapalıdır. İçinde de ne olduğu belli değil. Şimdi gelsin ilkeler, öğretiler, katı inançlar, sevgisiz bir dünya yaratmak için ne varsa gelsin! Zorlayacağım elbette ve halka şekil vermeye çalışacağım. Elimde yoğurduğum şey, yüreğimin sıcaklığından yoksun, anlamsız bir yığın. Ve ben ayırd etmiyorum ama, halk çoktan, bu yığının içinden akıp gitmiştir. O benim dışımda, kapalı dünyamın dışında, yaşayan, ışıldayan, dayanan, direnen şeydir. O çoktan, sevginin yasasıyla kendi dünyasını kurmuştur. Bu yasadan yoksunsam, ben bu sevgiyi duymuyorsam onun dünyasına girmem mümkün mü? Elimdeki biçimci cansız yığını bırakıp, yaşayana dönmekten başka çare yok: Eğer, iyi, güzel, yararlı işler yapmak istiyorsam, halk için, halkla birlikte yaşamak istiyorsam, sevgi yasasına uymalıyım onun: Yüreğimin kapılarını açmalıyım, bir panayır yeri kurmalıyım içimde, halk ta girsin bana, ben de gireyim halkın içine. Halkın sesini duymalıyım. Acı çekenin, sevinenin, yaşayanın sesidir o. Doğuranın, besleyenin, dünyayı insanca gürültülerle, insanca türkülerle dolduranın sesi. Yüreğim bu sese açık olmalı hep!.

DERNEK — Sayı : 12

kültürsüzlük içinde yüzmek

Falih Rıfkı ATAY

Komünist kimdir? Bizim ölçülerimize göre herkesin biraz daha solundaki adam! Şeriatçi ve ırkçılara göre bütün Atatürk'çüler! Yobaza göre karısını açık gezdiren vatandaş! Bu kaba ve avamca görüş çerçevesi içinde komünist sözü, eski «Gâvur» ve «Zındık» sözlerinin yerini tutar.

Daha yukarı çıkarak profesörlerimizden soruyoruz: İdeoloji bakımından sosyalizm ile komünizm sınırlarını nerede ve nasıl ayırıyorsunuz? Meselâ mülkiyet ve sermaye meselelerinde ikisinin düşünüşleri birbirinden ne kadar farklıdır? Eski Fransız sosyalist lideri evlenme aleyhine bir eser yazmıştır. Bu eseri beğenen ve Türkçeye çeviren sosyalist mi, komünist midir? Kaldı ki Sovyetler Birliğinde evlenme burjuva rejimlerinde olduğu kadar sıkı bir bağ haline geldi.

Bir adım daha ileri gidelim: Okullarımızda ekonomi mesleklerini anlatırken gençlere komünistliğin de ne olduğunu öğretiyoruz. Öğretmek zorundayız. Onlar bilerek ve öteki mesleklerle karşılaştırarak onu tenkid etmeği elbette öğrenmelidirler. Meselâ kürsüde bir profesör şu veya bu meselede Karl Marks'ın görüşü böyle veya şöyle olduğunu söylediği vakit, öğrenciler arasında bir sivil polis bulunsa ve savcıya haber verse, profesörü yakalayıp hapse atar mıyız? Bir şartla evet: «Efendiler, onun için siz de komünist olmalısınız!» diye bizim kanunlarımızın yasak ettiği propagandacılık suçunu işlemişse! İşlememişse hayır!

Türkiye'de sosyalizm kanun yasağı altında değildir. Hattâ 27 Mayıs İhtilâli liderinin ilk öğüdü bir sosyalist parti kurulması idi. Sosyalizm yasak olmaz da onun bütün lûgatleri, terimleri ve tarifleri nasıl hapislik suç sayılabilir?

Şimdi asıl nâzik noktaya gelelim: Suç olan, zor ve şiddet kullanarak bu memlekette işçi diktatoryası kurmak faaliyetlerine girişmektir. Bu faaliyetleri teşkilâtlandırmaktır ve propagandasını yapmaktır.

Eğer biz yasaklarımızı ve cezalarımızı pek açık olarak bu iki temele dayamazsak bugünkü «Kültürsüzlük içinde yüzme» faciasından kurtulamayız.

Biz kırk yıldır komünist propagandası sayılan öyle yazılar okuduk ki eğer o yazıları bütün aydınların binde biri anlayabilirse, kavrayabilirse kalemimizi kırarız. Aydınların binde birinin bile kavrayamadığı bir yazıya propaganda yazısı damgası vurulamaz.

Otuz kırk yıldır bu keşmekeş içinde bocalıyoruz. Türkiye'nin medenî dünya karşısında daha yüksek ve kültürlü bir görünüşü olmalıdır.

DÜNYA

SÜSLÜ DEMOKRASİ

Ali ULVİ — **CUMHURİYET**

Kimi Aldatırsın

NADİR NADİ

Batının cici şeylerine bayılırız. Kumaş mı? kadın içinse Fransız, erkek içinse İngiliz olacak. Kürk mü? Vizon olacak. Otomobil mi? illâ da son model olacak. Çarpık çurpuk sokaklarında yayaların güçlükle yürüdüğü şu İstanbulu lüks Amerikan arabaları doldurmuştur. Bunların çoğu dolmuş yapar ve bir otobüs halkının işini görecek benzinle ancak beş müşteriyi bir yerden bir yere taşır.

Eğlence ve cümbüş alanında da Batıya hayranızdır. Pariste tutunan bir şarkı, haftasına varmaz bizim gece kulüpleri repertuarına alınır. Moda geçitlerinde elbise gösteren sevimli mankenler, bu şarkının melodisine ayak uydururlar. Boston'da icat olunan yeni bir dans, henüz oralı meraklılar tarafından iyice öğrenilmeden, bakarsınız burada harıl harıl oynanıyor. Kız erkek bütün sosyete gençleri, caz musikisi edebiyatını özel bir dikkatle yakından izlemektedirler.

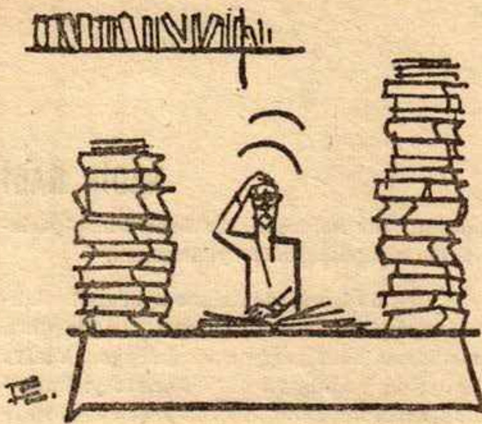
Fakat... Düşünce ve sanat alanına geldik mi iş değişiyor. Felsefede olsun, edebiyatta olsun, ekonomide, ya da politika da olsun, Batı kafa ürünlerine karşı içimizde büyük bir allerji var. Saplandığımız bir takım kalıpların dışına doğru birazcık kaydı mı, her düşünceyi yadırgıyoruz. Bir balık gibi içinde yaşamaya alıştığımız akvaryumun sınırları zorlanırsa rahatımız kaçıyor. Edith Piaff'ın, Juliette Greco'nun şarkılarını vecd içinde dinliyelim; belimizi kırarcasına twist, Rock'nd Roll oynıyalım. 1962, kabilse 1963 modeli lüks Amerikan arabaları içinde asfaltı delinmiş sahil yollarını dolaşalım. Şu döviz kıtlığında bedelsiz ithal yolu ile mi olur, Beyruttaki bacanağımızın hediyesi mi olur, Batıda hoşumuza gidecek cicilerden ne mümkünse buraya getirelim. İllâ ve lâkin Batıdaki düşünce ve sanat akımları, gümrüklerde didik didik edilmeden, rahatımızı kaçırabilecekler iyice ayıklanmadan yurdumuza sokulmasın. Bir Eluard, bir Prevert Türkçeye çevrilmesin; bir Sartre'ın, bir Brecht'in piyesleri Türk sahnelerinde oynanmasın.

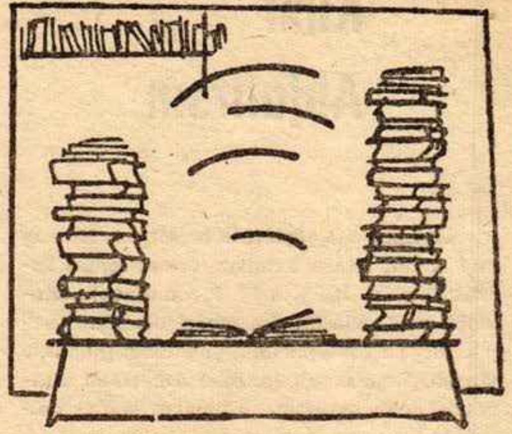
Ben de kimlerden söz ediyorum? Adını saydığım adamların hepsi çağdaşımız, bir kısmı hâlâ yaşıyor ve çalışıyor. Pierre Louys'un yetmiş yıl önce Pariste yayınlanmış, artık klâsikler arasına geçen «Afrodit» adlı romanının Cumhuriyet Türkiyesinde müstehcen sayılarak mahkemeye verildiğini unuttunuz mu? Ondan çok daha önceleri, geçen yüzyılın başlarında Leipzig'de basılan ve bütün medenî dillere çevrilen Casanova'nın hâtıraları aynı gerekçe ile burada mahkemelik olmadı mı? Sorarım size, 1778 de ölen Voltaire'in her yazdığını korkusuzca Türkçeye çevirebilir misiniz?

Sonra tutar, göğsümüzü gere gere Batılı olduğumuzu, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini, Avrupa İnsan Hakları Antlaşmasını imzaladığımızı, yurdumuzda düşünce hürriyetine dayanan çok partili bir açık rejim kurduğumuzu söyler, Batılı milletlerin bizi kendilerinden saymalarını isteriz. Memleketimiz dâvalarının çözülmesi için o dâvalar üzerine açık yürekle eğilmek, doğru ya da yanlış, düşündüklerimizi korkusuzca belirtmek,bunu yaparken de dünya sorunlarına dair dünyada sözü geçen tanınmış bilim, felsefe ve sanat adamları ne düşünüyor, öğrenmek gerektiğini kabul etmeyiz. Hür dünya ile ilişkisini böylesine kesen, söz ve yazı hürriyetini böylesine kısan bir ortamda ekonomik ve sosyal dâvalara çözüm yolu bulunamıyacağını, tersine, bu dâvaların bizi günden güne daha tehlikeli çıkmazlara sürükliyeceğini aklımıza getirmeyiz.

Biz, Atatürk devrimlerini baltalama hürriyetini demokrasi sandık. Çok partili açık rejim dediğimiz de, aslında, çok hizipli tek parti rejiminden başka bir şey değildir. Bunun aksini söylemekle kimseyi kandıramayız. Bari boş yere kendimizi aldatıp durmıyalım!

CUMHURİYET

FERRUH DOĞAN —DÜNYA

FİKİR HÜRRİYETİ VE SUÇ

•

İSMET GİRİTLİ

«Memleketimiz içinde medenî fikirlerin, asrî ilerlemelerin bir an kaybetmeksizin yayılması ve gelişmesi lâzımdır. Bunun için bütün ilim ve fen erbabının bu hususta çalışmayı bir nâmus borcu bilmesi gerektir.»

ATATÜRK

I

Memleketimizde son günlerde Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin anlaşılış ve uygulanış tarzı Türk amme efkârında olduğu gibi dünya kamu oyunda da geniş bir tepki uyandırmış bulunmaktadır.

Nitekim A.B.D. nin en güçlü ciddî organlarından biri olan ve üstelik çağımızın ekonomik anlamda en büyük Liberalistlerinden bulunan Walter Lippmann'ın yıllardan beri yazarı olduğu «New York Herald Tribune» gazetesinin 5-6 ocak 1963 tarihli sayısında ezcümle şöyle denilmektedir :

«Bugün hiç bir Batı memleketinde her hangi bir tepki ve telâş yaratmıyacak yazılar, bu konuların birer «tabu» olduğu Türkiyede tamamen farklı muamele görmektedir... Gerçekten bugün Türkiyede yasak ve takibat konusu olan Sosyalizme mütemayil yazılar, meselâ İnigilterede ancak yüz yıl önce, Dickens'in eserlerinde sosyal adaletsizliğe karşı kampanya açıldığı devirlerde söz konusu olabilirdi.

Bu bakımdan Türkiyenin diğer Avrupa memleketlerine nazaran hâlâ en aşağı yüz yıl geride olduğu akla gelmektedir... Sorumlulara uygulanacak olan Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddelerinin Mussolini İtalyasının Faşist Kanunlarından alındığı ve bugünkü Türk Anayasasını ihlâl ettiği ileri sürülmektedir.

Bu maddelerin bugünkü şekilleri ve uygulanış tarzı sadece rejimin bir ölçüsü değil, Türkiyenin ne istikamette yol aldığının bir delili olacaktır.»

II

Ceza Kanunumuzun söz ve tartışma konusu olan maddelerinin bugünkü gayri ilmî ve gayrı vazıh hükümleri göz önüne getirildiği takdirde, Türkiyenin medenî ve Batı Dünyası karşısındaki siyasi ve kültürel görünüşünü ortaya koyan bu

ağır ve acı tenkitlerdeki gerçek payını inkâr etmeye imkân yoktur.

Gerçekten bir taraftan 1961 Anayasamız daha «Başlangıç» kısmında: «İnsan hak hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak Demokratik Hukuk Devletini bütün hukukî ve sosyal temelleri ile kurmak» amaç ve hedefini ilân ededursun, diğer taraftan bilim ve sanat hürriyetini, en mâsum sosyal ve ekonomik tahlil, şikâyet ve tenkidleri ve Batılı tipte sosyalist davranışları, ilgililerin canı istediği takdirde ve anda cezalandırmaya imkân veren maddeler. bütün tenkidlere rağmen iitna ve ısrarla muhafaza olunmaktadır.

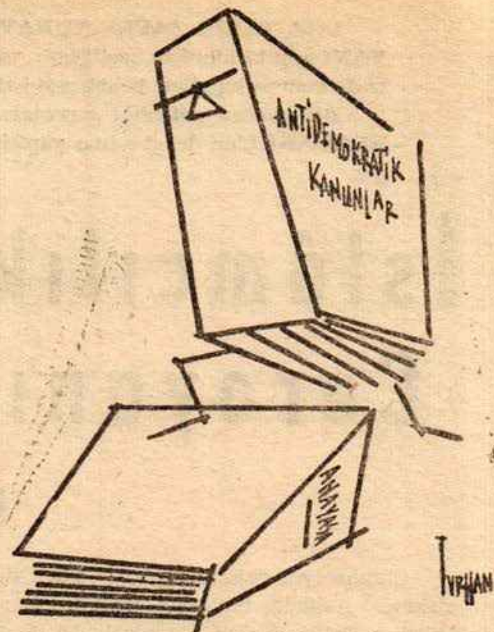
Oysa bu çeşit hükümlere yer veren Batılı anlamda Demokratik memleketlerde suç olan husus; zor ve şiddet kullanarak, proleterya diktatoryası kurmak faaliyetlerine girişmek, bu faaliyetleri teşkilâtlandırmak ve bunun propagandasını yapmaktır.

Nitekim A.B.D. komünizmi cezalandıran 1940 tarihli «Smith Act» sadece hükümeti zora ve şiddete başvurmak yolu ile bilerek ve istiyerek devirmeye mâtuf hareket neşriyat ve propagandayı cezalandırmış, yüksek mahkeme, bu fiiller dışında kalan hususlar bakımından hürriyetler üzerine de herhangi bir tahdide müsade etmemiştir.

Zira, A.B.D. nin Âmme Hürriyetleri konusundaki otoritelerinden biri olan Prof. W. Gellhorn'un da isabetle ifade ettiği gibi : «Her türlü yıkıcı fiil ve hareketlere karşı demokratik rejim ve müesseseleri korumanın en müessir yolu, totaliter stili silâhlarla oynamak değil, demokratik rejim ve müesseseleri mükemmelleştirmektir.» (I)

Yine bir başka Amerikalı bilim adamının dediği gibi; «19 uncu yüz yılın ortalarına kadar fert hürriyetleri için yegâne tehlikenin siyasî iktidardan geldiği ve bunun sonucu olarak kişi hürriyetlerinin ancak siyasî iktidarı sınırlamakla gerçekleştirilebileceği kabul edilmekte idi.

Oysa 19 uncu yüzyılın ikinci yarısında ekonomik ve endüstriel gelişmenin sonucu ile, ekonomik mekanizmanın fertlerin hayat ve hürriyetleri üzerindeki etkisinin, siyasî iktidarın etkisinden daha

ANAYASA ÇİĞNENİYOR

TURHAN SELÇUK — MİLLİYET

büyük ve süratli olduğu ortaya çıkmış ve bunun için Ekonomik Aristokrası ile Çoğunluk Demokrasisinin karşı karşıya gelmesi durumu karşısında devletin nâzım rolü oynaması, daha doğru bir ifade ile ekonomik hayatın düzenlenmesine katılması zarureti doğmuştur. (2)

Nitekim bunun içindir ki 1961 Anayasamız Devlete ekonomik hayatı düzenlemek ve fertleri sosyal ve ekonomik bakımdan teşkilâtlandırmak vecibesini yüklemiştir.

Yeni Anayasamızın amaçları ve sarih hükümleri gözönünde tutulmadığı ve yasama ve yargı organları 141-142 nci maddeler konusunda kendilerine düşeni yapmadığı takdirde, 1961 Anayasasının sosyal ve ekonomik amaçlarını halkın anlayacağı açık ve kesin bir ifade ile anlatma ve bu hedeflere aykırı olan eksiklik ve aksaklıkları tenkid etme fiillerinin dahi, küçük bir gayretle, cezalandırılması yoluna gidilmesi bile mümkün ve muhtemeldir.

---

(1) Walter Gellhorn, The Constitution in Action American Rights, New York 1960, P. 95.

(2) Smith, The Spirit of American Government, P. 305-309. — CUMHURİYET

Prof. TARIK ZAFER TUNAYA'nın yeni yayınladığı İSLÂMCILIK CEREYANI adlı kitabından seçtiğimiz yazı Cumhuriyetin ilânından sonra gerici çevrelerde beliren tepkileri belirtmesi bakımından ayrı bir önem taşıyor.

Bu yazının getirdiği sorunları, değerli bilim adamı ile tartışarak Şükran KURDAKUL'un dergi adına yaptığı konuşmayı gelecek sayımızda yayınlayacağız.

İslâmcılık Cereyanı

Prof. T. Zafer Tunaya

Cumhuriyet rejimine geçiş, Türk devriminin gerçekleştirici safhalarından ikincisidir. Aslında, bu geçiş beklenen bir olaydı. İstanbul basınının heyecanlı siması Hüseyin Cahit (Yalçın) bunda hiçbir fevkalâdelik bulmuyordu. «... Anadoluda B.M.M. mukadderatı vatana bilfiil hâkim olmıya başladığı dakikadan beri Türkiyede Cumhuriyet teessüs etmişti. Atılan toplar bize yeni bir şey öğretmiyor, yeni bir değişiklik yapmıyor. Yalnız bilfiil vâki olan bir hali tespit ederek meşkûkiyeti izâle eyliyor.» (1) Olay, islâmcılık çevresine, bazı vasıtalı hareketlerden ötürü girmiştir.

Halifelik henüz ilga edilmemiştir. Halk fırkası (sonra C.H.P.) içinde liderler seviyesince bir kaynaşma vardır. Yeni bir parti doğması beklenebilir. Bu partinin daha muhafazakâr olması da tahminler içindedir. Gazi Mustafa Kemal - İsmet Paşa ekibine muhalif liderler İstanbulda Halifeyi ziyaret edebilmektedirler, kendilerini tutan İstanbul gazetelerinde övülmekte, beyanatları yayınlanmaktadır. Bu ara İstanbul ve Ankara basını şiddetli bir polemik düellosuna girişmişlerdir. T.B.M.M. de İcra vekilleri sık sık istifa etmekte, seçimleri zor olmakta ve mütecanis bir heyet teşkil etmemektedirler. 1920 de kurulmuş olan Meclis hükümeti sistemi iyi bir Anayasa mekanizmasına dayanmaktadır. İnkilabın ilk yıllarındaki birleşik cephe yer yer ayrılmış, fikir aykırılıkları ortaya çıkmıştır. Türkiyenin hükümet şekli tarif edilememektedir. 1924 yılının «Almanac Hachette» i Türkiyeyi şöyle tarif etmiştir : «İrsî Halifeliğe dayanan dinî demokrasi hükümeti» (2).

Cumhuriyet böyle bir siyasi iklim içinde, T.B.M.M. nde 158 üyenin ittifakı ile (Tam sayı 286 dır). kabul ve ilân edilmiştir. (3)

Ankara, yeni hükümet şeklini hayati bir şartın yerine getirilmesi olarak açıklamıştır : Cumhuriyet, Devletin iç ıslahatını ve dış güvenliğini gerçekleştirecek bir sistemdir. «Milletin refahı, saadeti ve hatta en basit manâsında hayatı ve tenenfüsü buna âmirdir.»

İstanbul gazetelerinden bir çoğu, bu olayı küçümsiyerek soğuk bir şekilde karşılamışlardır. Meselâ Tevhidi Efkâr, Türk tarihinin bu dönüm noktasını umumî efkâra şöyle sunmuştur : «Buhranı Vükelâ pek âni bir surette tebdili mahiyet ederek bir şekli hükümet ve Cumhuriyet meselesine inkılâp ediverdi.» (4) Aynı gazeteler liderler arasındaki anlaşmazlıkları arttırıcı yayınlara yer vermişlerdi. Bu arada Rauf Bey (Orbay) Vakit ve Tevhidi Efkâr gazetelerine verdiği beyanatta Cumhuriyetin zamansız ve çabuk ilân edildiğini ileri sürmüştür. (5) Celalettin Arif ve Muslihittin Adil gibi profesörler mütereddittirler. (6) Polemik çok şiddetli bir şekle girmiştir. İstanbul basınında çıkan şiddetli başyazılardan birisinin, Ebüzziyazade im-

zası ile başlığı şu idi : «BİZİ KORKUTAN KIRMIZI CUMHURİYET PAÇAVRASI MIDIR?» (7)

Ankara basını «Genç cumhuriyet» in karşısına «Eski muhalefet» in çıktığını belirtmiştir. (8) Şer'iye vekili Mustafa Fevzi efendi Cumhuriyetin acele olarak ilân edilmediğini, bu rejimin islâm dünyasının ilk şekli idaresi olduğunu ve ona dönüldüğü nü açıklamıştır. (9). Hüseyın Cahit «Derviş Vahdetii sani» ilân edilmiştir. Bu düelloyu nihayet Gazi (Atatürk) sonuçlandırmak istemişti: «Cumhuriyetimiz zayıf değildir. Bedava da kazanılmış değildir. Savunmak için lâzım olan herşeyi yapmıya hazırız.» (10)

Karşılıklı çarpışmanın seyrini bir olay değiştirmişti.

İsmailiye mezhebinin dini lideri Ağa Han ve arkadaşı Emir Ali, Başvekil İsmet Paşaya (İnönü) bir mektup göndererek saltanatın ilgası ve Cumhuriyetin ilânından ötürü Halife - İmamın islâm dünyasındaki yerini tereddütler uyandıracak derecede sarsıldığını, tesirinin gevşemekte olduğunu Devletlerüstü bir mahiyete sahip olan Halifelik müessesesinin zayıflaması ile duyulan ızdırabın büyük olduğunu, bu durumun nifak hasıl edebileceğini bildirmişlerdir. Ağa Han ve arkadaşlarına göre Halifenin nüfuz ve şerefi hiçbir zaman Papa'nın nüfuz ve şerefinden az olmamalıydı. Sonuç : «İşte bu ve bunlara benzer diğer sebeplerden dolayı Türkiyenin gerçek dostları olarak biz, Hilâfet ve İmametin Müslüman milletlerin güven ve saygısına lâyık bir mevkie getirilmesini ve böylece Türkiyeye de kuvvet ve şeref bahşedilmesini saygı ile T.B.M.M. den ve onun büyük ve ileriyi görür reislerinden istirham eyleriz. (11)

Başvekile gönderilmiş olan mektup İkdam, Tevhidi Efkâr, Tanın ve Trabzon'da çıkan İstiklâl gazeteleri tarafından yayınlanınca İstiklâl mahkemesi kurularak, İstanbul'a gönderilmiştir. Gazetecilerin bir kısmı tevkif edilmiş, eski «arizá» sından ötürü Lütfi Fikri bey de bunlara katılmıştır. (12) Mevkuflar bir teşrinisani (Kasım) kararına «saltanatın ilgası» ve Hıyaneti Vataniye Kanunun» 1 inci maddesine muhalif harekette bulunmakla itham edilmişlerdir.

1923 yılının son ayında cereyan eden muhakeme sonunda çeşitli beraat ve mahkûmiyet kararları verilmiştir.

«TARİHİN YILAN HİKÂYESİ» : HİLÂFETİN KALDIRILMASI

Millî hâkimiyet kanalı ile lâyık devlete gidiş yolu üzerinde saltanat engelleri iki safhada yıkılmıştı. Halifeliğe dokunulmamış olmasından ötürü, muhafazakâr çevreler mensupları da bu oluşları müsbet karşılamışlardı. Halifelik saltanatın daimi bir köprübaşısı gibi kalmıştı.

Cumhuriyetin ilânı sıralarında, Halife Abdülmecid'in istifa edeceği havadisi yayınlanmıştı. Fakat bizzat Halife bu söylentiyi yalanlamıştı. Abdülmecid demecinde İslâm dünyasının işleriyle meşgul olduğunu, siyasetle ilgisi olmadığını, yapılan yayınların üzerinde hiçbir tesiri olamıyacağını bildirdikten sonra şöyle devam ediyordu : «İslâm âleminde şahsıma itiraz vâki olursa çekilirim. Ben asla bir yere yapışıp orasını bırakmıyacak bir tab'a malik değilim. Hakkımda mü'minlerin teveccühü bâki kaldıkça Hilâfet makamından çekilmekliğime sebep görmüyorum.» (13)

Bazı memleket dışı çevreler, bilhassa Hindistan müslümanlarının sesini duyurduğunu iddia eden organlar Halifelik makamının zayıflayıp sarsıldığını ve taze bir kuvvet sağlanması, müessesenin ıslahı için yeni gayretlere bu arada bir kongreye ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir.

Memleket hatta Meclis içinde de Halifelik tartışılıyor ve konuşuluyordu: Meselâ Men'i Müskirat (İçki yasağı) kanunun kaldırılması için Mecliste çoğunluk sağlanamıyacağını demecinde belirten, Erzurum Meb-usu Hoca Raif efendi Hilâfetin Âl-i Osman.dan alınmasının doğru olmadığını da bilhassa açıklamıştı. (14)

Herşey bu teokratik müessesenin kaldırılmasına doğru gidiyordu. T.B.M.M. 1. dönemini bitirmiş, 1923 seçiminden sonra II. dönemine girmişti. Dönemi açış nutkunda, Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa ilk işareti vermiştir : «İntisabı ile mutmain ve mesut bulunduğumuz islâm dininin işlerini, yüzyıllardan beri âdet edinildiği gibi bir siyaset mevkii vasıtası olmaktan kurtarıp yükseltmek bir gerçeğin müşahadesi oluyor. Kutsal ve lâhuti olan itikat ve vicdanımızla ilgili şeyleri karışık «mütelevvin» her türlü menfaatlere ve ihtiraslara sahne olan siyasetten ve siyasetin bütün unsurlarından kesin olarak ve bir an evvel kurtarmak milletin din ve dünya saadetinin emrettiği bir husustur. İslâm dininin istekleri ancak bu surette sağlanabilir. (15)

Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya göre «hukuk düzeninde «idarei maslahat» ve hurafelere bağlılık, Türk milletini uyanmaktan alıkoyan en ağır bir kâbustu. Oysa Türk miletinin üzerinde kâbus bulundurulamaz» dı. (16)

Mesele Halk fırkası grupunda müzakere edlimiş Hilâfetle birlikte Şer'iye ve Evkaf Vekâletlerinin de ilgası ve tevhidi tedrisat kanunu tasarısı ile kabul edilmiştir. Bu tasarı 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilerek 430 sayılı kanun olmuştur.

NOTLAR :

1 — Hüseyin Cahit Yalçın : Yaşasın Cumhuriyet (Tanin 31 Teşrinievvel 1339).

2 — Cumhuriyetin ismi, şekli ve kuvveti başlıklı imzası başyazı. (Hakimiyeti Milliye (15 Kânunuevvel 1923).

3 — Teşkilâtı Esasiye kanunun Bazı Mevaddının Tavzihan Tadiline Dair Kanun (No. 364, 29.10.1923) Tevhidi Efkâr oy sayısını az bulmuştur. (31.10.1924).

4 — Tevhidi Efkâr (30.10.1923).

5 — Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ve Rauf (Orbay) Beyin demeçleri için bk. Tevhidi Efkâr (31.10.1923 ve 1.11.1923 sayıları).

6 — Tevhidi Efkâr'ın anketine verdikleri cevaplardan bu anlaşılmaktadır.

7 — Tevhidi Efkâr, (1.11.1923).

8 - 9 — Hakimiyeti Milliye (3.12.1923).

10 — Hakimiyeti Milliye (4.12.1923).

11 — Mektubun tam metnini Tevhidi Efkâr, İkdam ve Tanin yayınlamışlardır. Tevhidi Efkâr 6 Kânunuevvel sayısında (s. 2) metni yayınlamıştır. Biz ayni mektubu özetlemeye çalıştık. Mektup aynı zamanda, Trabzonda Faik Ahmet (Barutçu) başyazarı olduğu İstiklâl gazetesiyle de yayınlamıştır.

12 — İstiklâl mahkemesi tevkif müzekkeresinden «... Hilâfetin hakimiyetini iade ve temin ve bunun etrafında beslenen amal ve ihtirasatı hariciyeye mutabık bir vaziyet ihdas etmek maksadı ile gönderilen bu mektubun derci suretiyle efkârı umumiyeyi ifsat ve teşvis eylemek..» (Hakimiyeti Milliye 9.12.1923).

13 — Budemeç için bk. Tevhidi Efkâr (9.11.1923) Demeç Cumhuriyetin ilânından sonra verilmiştir.

14 — Bombay Chroniele gazetesinden naklen havadis, Tevhidi Efkâr'da yayınlanmıştır. (4.12.1923).

15 — Tevhidi Efkâr (14.11.1923).

16 — Hakimiyeti Milliye (2 Mart 1924) Atatürk'ün Söylev ve demeçleri C. I. S. 318.

FRIEDRICH NIETZSCHE

Yunanlıların trajik çağında felsefe

ÇEV: NUSRET HIZIR

I.

Felsefeyi yerenler vardır: Bu gibi kimselerin sözlerine kulak vermek doğru olur; hele Alman'ların hastalanmış kafalarına, metafizikten sakınmayı, Goethe gibi fizik tabiat (physis) yoliyle arıklanmayı, yahut Richard Wagner gibi müzik ile iyileşme dedikleri vakit! Halkın hekimleri felsefeyi reddederler; o halde, felsefeyi meşru kılmak isteyenin, sağlam ulusların onu neye kullanmış ve kullanmakta olduklarını göstermesi gerekir; böyle bir kimse bunu gösterebilirse, belki hastalar da felsefenin neden ayrıca kendilerine zararlı olduğu üzerinde hayırlı bir görüş kazanırlar. Hiç felseefsiz, ya da, felsefeyi az ve hemen hemen oynar gibi kullanmakla birlikte beka bulabilen sağlığa dair iyi örnekler vardır; örneğin Roma'lılar, en iyi zamanlarında felsefesiz yaşamışlardır. Ama, hastalanan bir ulusa, yitirdiği sağlığını felsefenin geri verdiğini gösteren örnek nerede? Felsefe nerede kendini yardımcı, kurtarıcı, koruyucu olarak göstermişse, bu, sağlamlarda olmuştur; hastaları ise, daha da hasta kılmıştır. Bir ulusun dokusu dağılıp teker teker öğeleri aarsındaki bağ gevşediği vakit felsefe, bu öğeleri hiçbir zaman bütüne yeniden sıkıca bağlayamamıştır. Bir kimse, evrenden ayrı durup, etrafına «kendikendisiyle kanaat» çitini germek istediği vakit felsefe, onu daima daha da yalnız kılmağa, yanlızlıkla onu mahv etmeye hazır olmuştur. Felsefe, kendisine nerede tam hakkı verilmezse, orada tehlikeli olur; bu hakkı da ona ancak bir ulusun sağlığı - hem de her ulusun değil! - verebilir.

Şimdi, çevremize bakarak, bir ulusda sağlam denmesi gerekene işaret olacak en yüksek düzeyi arayalım. Yunan'lılar, gerçekten sağlam bir ulus olarak, felsefe yapmakla, bütün başka uluslardan çok daha büyük ölçüde felsefeyi meşru kıldılar. Ama vaktinde duramadılar, çünkü kuru ihtiyarlık çağlarında, felsefeden, sadece Hıristiyan Doğmatiğinin sofuca akıl oyunlarını ve pek kutsal kılı kılk yarmalarını anlamakla beraber, kendilerini felsefenin ateşli tarafları olarak gösterdiler. Vaktinde duramadıklarından ötürüdür ki, kendilerinden sonra gelen barbarlara gördükleri hizmeti kendi elleriyle ufalttılar. Çünkü bu barbarların, gençlik cahilliği ve coşkunluğu içinde, sunî olarak dokunmuş bu ağ ve iplerin (yani sonraki Yunan felsefesinin) içine takılmaları mukadderdi.

Buna karşılık, Yunan'lılar tam vaktinde başlamasını bilmişlerdir. Felsefe yapmaya ne zaman başlamak gerektiğine dair onlar bize, hiçbir ulusun başaramadığı açıklıkta bir ders vermektedirler.

Felsefeye, onu üzüntüden çıkarsamak isteyen bazılarının herhalde düşündükleri gibi, üzüntüde değil, mutlulukda, olgun erkeklikte, kahraman ve muzaffer erkeklik çağının ateşli sevinci içinde başlamak gerek. Yunan'lıların bu çağda felsefe ile uğraşmaya başlamış olmaları, bize Yunanlıların kendileri kadar felsefenin de ne olduğunu ve ne olması gerektiğini öğretmek-

tedir. Onlar, zamanımızın bilgin küçük burjuvaları (Philistin'leri) (2) nin tasarladığı gibi, kuru ve çok bilmiş ustalar ve yalandan seviniciler olsalardı, ya da düş peşinde koşan cahillerin tahmin edecekleri gibi, sarhoşluğa dalmış bir nefes alma, haykırma ve duyma içinde yaşamış olsalardı, o zaman onlarda felsefenin kaynağı gün ışığına hiç erişemezdi; Yunan felsefesi olarak tanıdığımız, vakarlı dalgalarla akan o geniş nehir değil, olsa olsa kum içinde yitip giden, ya da duman olarak uçan bir dere meydana gelirdi.

Yunan'lıların yabancı doğu ülkelerinde neler bulup öğrendikleri, neleri oralardan getirdikleri üzerinde durmağa çalışılmıştır. Gerçekten, doğulu «hoca» lar, «tilmiz» olarak tasarlanan Yunan'lının yanına konunca, Zerdüşt Herakleitos'la, Hint'liler Elea'lılarla, Mısır'lılar Empedokles'le yanyana, hattâ Anaksagoras Yahudi'lerin, Pythagoras Çin'lilerin arasında gösterilince şaşırtıcı bir manzara elde edilmiş oluyor. Bu hususta (3) ayrıntılar üzerinde durulmuş olması, fazla zarar getirmez; ama felsefenin, Yunanistan'da doğal yerli toprak üzerinde gelişmiş olmayıp yalnız dışarıdan gelme mal olarak sokulmuş olduğu, hattâ felsefenin, yabancı bir şey olarak, Yunan'lıları ileri götürmekten çok mahv ettiği sonucunu üzerimize yüklemiş olmasalardı, bir bütün olarak da bu düşünceye karşı fazla bir diyeceğimiz olmazdı. Öte yandan, Yunan'lılara tüm yerli (otokton) bir kültürü mal etmek kadar delice bir düşünce de olamaz; onlar, tersine başka uluslarda yaşayan her türlü kültürü emmişlerdir. Onlar, kılıcı, başka bir ulusun bıraktığı yerden alıp ileriye atmasını bildikleri içindir ki, bu kadar ilerlemişlerdir. Yunan'lılar, verimli şekilde öğrenmek sanatında hayranlığa lâyıktırlar; biz de onlar gibi, komşumuzdan öğrenelim, fakat bilgince marifet için değil, öğrenilmiş her şeyi dayanak olarak kullanıp yükselmek, komşudan daha yükseğe çıkmak için de değil, hayat için öğrenelim. Felsefenin başlangıcı nedir? soruru hiç önemli değildir. Çünkü başka yerde kaba olan, şekil almamış, boş ve çirkin olan bulunur; ve her şeyde yüksek basamaklar önem taşır. Kim Mısır yahut Pers felsefeleri daha «orijinal» dır ve herhalde daha eskidir diye Yunan felsefesi yerine onlarla meşgul olursa, o kimse, Yunan'lıların o derin anlamlı nefis mitologya'sını ve onun ilk başlangıcını, fizik alanından beylik sözlere, güneşe, şimşeğe, fırtına ve sise indirgemeden rahat edemiyenler, ve örneğin başta Hint-Cermen'lerde gördükleri gök kubbesine tapmanın dar bir şeklini, Yunan'lıların çok tanrılı dininden daha saf bulduklarını sananlar kadar düşüncesiz davranmış olur. Başlangıçlara giden yol, her yerde barbarlığa götürür, ve kim Yunan'lılar üzerinde inceleme yapmak istiyorsa o, bunu her zaman göz önünde bulundurmalıdır ki, dizgine vurulmamış bilgi isteği, aslında her zaman, bilgiden nefret gibi barbar kılar, ve Yunan'lılar hayatı düşünüp ideal bir hayat gereksinmesini duydukları içindir ki esasında doymak bilmeyen bilgi isteklerine gem vurmuşlardır. Çünkü onlar, öğrenmiş olduklarını aynı zamanda yaşamak isterlerdi. Yunan'lılar, kültür insanı olarak kültürün amaçları ile de felsefe yapmışlardır; onun için de yerlilik; otokton'luk «nahvet» ine kapılıp felsefe ile bilimin temellerini yeniden kaşf etmekten uzak durmuş, tersine, başkalarından almış oldukları bu temelleri, hemen doldurmaya, yükseltmeye, temizlemeye koyulmuşlardır. - Öyle ki, ancak böylelikle, daha yüksek bir anlamda ve daha temiz bir alanda yaratıcı olmuşlardır. Yunan'lılar, tipik filozof kafasını icad etmişler, kendilerinden sonra gelenler, bu icada esaslı bir şey katmamışlardır.

Her ulus Thales, Anaksimandros, Herakleitos, Parmenides, Anakragoras, De-

---

(2) «Philistin» ler, aslında, Filistin'de oturmuş olan eski bir kavimdir. Buraya Milâttan önce 12. yüzyılda geldikleri kabul edilir. Kültür tarihi bakımından oldukça önemli olan Philistin'ler, Yahudi'lerin düşmanları idiler; onun için, Kutsal Kitap'ta manevi değerlere önem vermiyen, yalnız dünya nimetlerini var olarak kabul eden bir millet olarak anlatılmışlardır. - Hazreti Davud'un yaptığı savaşların çoğu bunlara karşı idi. - Yeni Çağda çoğunlukla Almanya'da - küçük burjuva, dar görüşlü, ukalâ bir kimse için kullanılmıştır.- Alman öğrenci birliklerinde de öğrenimini bitirmiş, yaşını başını almış eski arkadaşlara denir.

(3) Yani, Yunan'ın Doğu'dan birtakım veri'ler konusunda.

mokritos ve Sokrates gibi eski Yunan üstadlarının hayranlığa deeğr topluluğuna işaret ederken utanç duyar. Bu adamların hepsi, bir bütün olarak aynı taştan oyulmuştur. Düşünüşleri ile karakterleri arasında sıkı zorunluluk hüküm sürmektedir. Onlar için «itibari» hiç bir şey yoktur, çünkü zamanlarında bir filozoflar ve bilginler tabakası yoktu. O zamanlar hepsi, ulu bir yalnızlık içinde sadece bilgi için yaşayan biricik insanlardı, hepsinde eskilerin erdemli gücü vardı; bunlar bu güçleri ile kendilerini bulmak ve onu metamorfozlarla değiştirerek en ince, en büyük olana kadar geliştirmek işinde bütün sonra gelenlere baskın çıkmışlardır. Çünkü karşılarına yardımcı ve hafifletici olarak hiçbir moda çıkmamıştır. Böylece hepsi bir arada Schopenhauer'in, «bilginler cümhuru» na karşıt olarak «dahiler cümhuru» diye adlandırdığı topluuğu teşkil etmektedir. Burada bir dev, zamanların kuru boşluğu içinde başka bir deve sesleniyor ve ayakları arasında sürünen ve bile bile gürültü koparan cücelerden hiç rahatsız olmıyarak, zekâların yüksek konuşmasını devam ettiriyor.

Zekâların bu yüksek konuşmasından, ağır işiten biz yenilerin duyup anlıyabileceğimiz kadarını, yani son derece az bir parçasını anlatmayı aklıma koydum. Bana öyle geliyor ki, Thales'ten Sokrates'e kadar gelen o eski bilgeler, bu konuşmada - en genel şeklinde olmakla beraber - bizim görüş açımız bakımından öz-hellen olan ne varsa hepsini görmüşlerdir. Bunların konuşmaları, hattâ kişilikleri, Yunan dehâsiyle karanlık sözlü bir kopyesi, bütün Yunan tarihidir. Yunan ulusunun hayatını bir bütün olarak doğru bir biçimde yorumlayabilseydik, en yüksek dehâlarında aynı imajı, - parlak renklerle yansıyan aynı imajı - bulurduk. Felsefenin Yunan toprağı üzerinde ilk yaşanmış deneyi: Yeni bilgilerin yargıları, Hellen'liğin manzarasında unutulmaz, seçkin bir çizgidir. Başka ulusların velileri (azizleri) vardır. Yunan'lıların ise bilgeleri vardır. Haklı olarak denmiştir ki, bir ulusu karakterlendiren, yalnız onun büyük adamları değil, aynı zamanda o ulusun onları nasıl tanıyıp saydığıdır. Başka çağlarda filozof, çok ama çok düşman bir çevre içinde dolaşan, ya sürünerek «hulûl» eden, ya da yumruklarını sıkarak kendine yol açan bir «Münzevi», varlığı bir düşkü, bir raslantı olan, yalnız bir insandır, ama Yunan'lılarda filozof raslantının eseri değildir: Altıncı ve beşinci yüzyıllarda, «dünyevî» leşmenin çok büyük tehlikeleri içinde âdeta Trophonius-un (4) mağarasından çıkıp bolluk içinde; - yani : Yunan yerleşmelerinin kâşiflik mutluluğu, zenginliği ve duyarlığı içinde - yürüdüğü vakit felsefenin, Orphik sırların (5) grotesk hiyerogliflerle örf ve âdetleri-ni anlattıkları aynı yüzyıllarda doğan tragediye ile amacı aynı olarak, asil bir ihtar edici niteliği ile geldiğini seziyoruz. O filozofların hayat ve varlık üzerine öne sürdükleri yargı, modern bir yargıdan çok daha fazla anlam taşır. Çünkü hayat, onların önüne bolluk içinde gelişen bir yetkinlikle seriliyorduve çünkü onlarda, düşünürün duygusu, bizde olduğu gibi, özgürlük, güzellik ve büyüklük isteği ile, yalnız: hayatın ne değeri var? diye soran doğruluk isteği arasındaki ikilikten bunalmıyordu. Filozofun, birlikli bir anlatıya sahip gerçek bir kültür içinde ödevi, bizim içinde bulunduğumuz hal ve koşullara ve yaşanmış deneylere dayanılarak tam bir şekilde kestirilemez. Çünkü bizim böyle

---

(4) Yunanistan'da Boötia ülkesinin eski tanrılarından - İlkin Zeus'la bir. - Sonra, ondan ayrılmış, aşağı evrenlerin tanrısı olmuştur. Başka bir geleneğe göre, Zeus değil, Hermes, fakat, yeraltının Hermes'i. Elinde pek büyük servetleri tutar ve bazan insanlara dağıtırmış. - Bir üçüncü geleneğe göre de Delphoi tapınağını yapan usta bir mimar. - Her üç gelenekte ortak olan taraf şudur ki, Trophonios, yeraltında kehanetlerde bulunur, ve ona başvuranlar, ömürleri boyunca gamlı kalırlarmış.

(5) Tarihte elle tutulur ilk Yunan dini - Kuran, tanrılık şarkıcı Orpheus (Musa - ilham perisi - Kalliope ile Apollo'nun oğlu) - 6. yüzyılda başgöstermiş ve en ziyade güney İtalya'da Pythagoras'çılıkla birleşerek gelişmiştir. Eflâtun üzerine etkisi büyük olmuştur. - Orphik'ler, gizli bir cemiyettiler; onun için, her gizli cemiyette olduğu gibi, onlarda da kabul edilme, sırrı öğretme, arıklama törenleri vardı. - Orphik'ler evrenin meydana gelmesi, insanın yaradılması ve ölümden sonraki alın-yazısı üzerine türlü görüşler ileri sürmüşlerdir.

karanlık memet'in ölümü

Gece yarısını kurcalamak
İşte bu senin işin.
Gece yarısı, Karanlık Memet,
Geleceğin geçmişin.
Geec yarısı parladı bak.

Sana Pilevne'den, Muhaç'tan, Malazgirt'ten,
Geldiler geldiler geldiler geldiler,
Yıldızları yıldızları yıldızları ellerinde
Bütün şehitler birer birer,
Gece yarısı parladı bak.

Daha şimdiden yok gibisin,
Koca elin tüfeğin kabzesinde kalsa ne ki binbir sevgile,
Ne ki soğumadıysa ayakların
Karanlık Memet, karanlığa karıştın bile,
Gece yarısı parladı bak.

FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA
Türk Edebiyatçılar Birliği Yıllık 1963

birlikli bir kültürümüz yoktur. Ancak Yunan kültürü gibi bir kültür, filozofun ödevi üzerine olan o soruyu cevaplandırabilir; dediğim gibi, yalnız o, felsefeyi meşru kılabilir. Çünkü filozofun, kâh oraya kâh buraya atlayan, çıkagelivermiş her hangi bir gezgin olmadığını yalnız o bilir ve ispat edebilir. Filozofu gerçek kültüre bağlayan çelik ibgi bir zorunluluk vardır: Fakat bu kültür yoksa ne olacak? O zaman, filozof ne yaapcağı önceden kestirilemiyen, bu nedenle de korku veren bir kuyruklu yıldır olur. Oysa iyi durumda, kültürün Güneş Mesleğinde parlayan esas yıldızlardan biridir. İşte bunun içindir ki Yunan'lılar filozofun meşruluğunu temellendirirler; çünkü onun kuyruklu yıldız olmadığı yalnız Yunan'lılarda görülmüştür.

Çev. : Nusret HIZIR

YUNANLILARIN TRAJİK ÇAĞINDA FELSEFE **ELİF YAYINLARI**

Kalkınma Plânında Tiyatro

MUHSİN ERTUĞRUL

Yurdun en seçkin uzmanları toplanmışlar, bir plânlama kurulu kurmuşlar, batılı kafa ile memleketi beş yıl içinde nasıl kalkındırırız diye bir plân hazırlamışlar ve bu plân da uygulanmak üzere onaylanmış. Bu yetkili kurula, gece gündüz çalışmasından ötürü hepimiz ancak teşekkür borçluyuz.

Plânın son şeklini 11272 sayılı Resmi Gazetede gördüm, bizim mesleğimizi ilgilendiren yönünü aradım. 123. sahifenin (n) bölümünde şu dört satırı buldum: (Devlet opera ve tiyatroları çalışmalarını daha geniş çevrelere yararlı kılacak, sanat değeri ve toplum eğitimine faydaları tesbit edilen özel tiyatrolar teşvik edilecektir.)

(Bölge tiyatroları kurulacak) müjdesini okuduktan sonra ne kadar sevindiğimi anlatamam. Demek bütün bir ömür; uğrunda çalışılan bir ülkü en sonunda bu beş yıl içinde gerçekleşecek.

Bir yandan buna sevinirken öteden (Kalkınma) sözcüğünün anlamında plâncılarla birbirimizden çok uzağa düştüğümüze üzüldüm. Çünkü (Kalkınma) konusunda (Kültür) e gereği kadar yer verilmiş saymadım. Gönül istiyordu ki ekonomik, sosyal çareler arasında (Kültür) alanı da yeteri kadar ele alınsın! İşte benim karamsar olduğum tek nokta bu! Beş yıl sonra biz belki okumuş olacağız, beş yıl sonra biz belki varlığa kavuşmuş olacağız. Ama kültür bakımından kalkınmış olacak mıyız?

Bugünkü toplum çöküntüsünün nedenleri acaba hep okuyup yazma bilmemeye mi dayanıyor, acaba hep yokluğa, yoksulluğa mı dayanıyor. Bence bu çözülüşün kökleri daha derinde! Bu bir boşluğun sarsıntısı! Ortak bağımız kopmuş! Ondan.

— 2 —

Beş yıl sonraki Türkiyeyi göz önüne getirelim: Her şehri binbir bacalı fabrikalarla, binbir tezgâhlı çatılarla, binbir fakülteli üniversitelerle, binbir bankalı gök tırmalayan binalarla doludur. Sokaklar yüzer metre genişlikte. Geceleri binbir renkli pavyon - bar ışıklariyle binbir gece masallarını andırır.

Her tarlada binbir traktör vardır. Bereketli ekin dolar, taşar da yurt dışına gönderilir. Her akan su bir enerji kaynağı olmuştur. Memleket yüzeyi asfalt yollarla, elektrik kuleleriyle örülmüştür. 28 milyon Türkün 28 milyon sıcak damı vardır. Ormanlar gökyüzünü peçeleyecek kadar sıklaşmıştır. Bu dış görünüşü ile ha cennet, he bizim memleket!

Ama memleketler; üstünde yaşıyanların değerleriyle ölçülür. Acaba bu fabrikalarda makineler işliyor mu, demir, çelik de sevgi ister. Bu çatılarda mekikler kırılıyor mu, tezgâh da iş vicdanı ister. Üniversiteler meyva veriyor mu, çalışma bir ideal,bir ülkü ister. Bu yüksek binaların içine burun tıkamadan girilebiliyor mu, yapmak değil temiz tutmak ister. Bu geniş sokaklarda karı koca beraber yürüyebiliyor mu? Bu kalkınmış şehirde acaba kız okullarının önünde polisler nöbet tutmuyor mu? Mahalle aralarında kocalariyle komşudan komşuya geçen gebe kadınların üstüne saldırılıyor mu ? Meşin ceketli, motosikletli çeteler uzaklara akın ederek dişi avına çıkıyorlar mı? Satıcı, esnaf aldatmıyor mu? Memur halka kötü davranmıyor mu? Amir sorumluluktan kaçıp gününü gün etmiyor mu? Tembelle çalışkan bir salıncakta kolan vurmuyor mu? Acaba traktör, bir günlük tembellik için, kırılmıyor mu? Ürüne yurt dışına gönderilirken hile katılmıyor mu? Şehirleri bir-

leştiren yollarda acaba kamyonlar, otobüsler soyulmuyor mu? Jandarma depoları yağma edilmiyor mu? Kan dâvası güdenler çit arkasında pusu kurmuyorlar mı?

Burası plânla ekonomik - sosyal alanda kalkınmış bir Türkiyedir. Ama içinde güç yaşanır!

— 3 —

Şimdi bir de elli yıl önceki eski İstanbul kadar bakımsız bir şehri görelim:

Adım başında fabrikası yoktur, ama boyunları bükük hurda binaların tezgâhlarında dokuma dokunur. Yolları geniş değildir, kaldırımları eğri büğrüdür. Geceleri bu sokaklar kör gözlü havagazı fenerleriyle yarı aydınlıktır. Ama tek başına bir kadın, şehrin bir başından öteki kıyısına kadar gider de bir Allahın kulu, sarkıntılık etmek şöyle dursun, nereye gittiğini merak edip arkasından dönüp bakmaz bile.

Dışarlıklı biri yanılıp da bir genç kıza sarkıntılık edecek olsa oradaki esnaf aslan gibi döğüşür. Balıkçı, manav, kasap öylesine efendi bir kabadayıdır ki kadınların yüzüne bakmayı bile saygısızlık sayarlar..

Caddelerden yürürken kimse sizi omuzlamaz, göğüslemez, bütün şehri dolaşsanız (küfür) nedir duymazsınız. (Ulan) ve (be) daha hemşeri ağzından çıkarmamış. Türk sözlüğüne girmemiştir. (Boşver) daha milletin (Amentü) sü olmamıştır. Burada her aile bir kültür yuvasıydı. Okul bir kültür ocağıydı. Yüzlerce loncalariyle çarşı bir kültür kışlasıydı. Esnaf, satıcı aldatmaz, kimse sizi kandırmaz, huzur içinde bir gün başlar, bin gün biter. Burası kalkınmamış bir şehirdir. Ama içinde insan gibi yaşanır.

— 4 —

Aradaki uçurum bu (Kültür) dediğimiz görünmiyen havadan geliyor. Bu tek (Kültür) kelimesinin karşılığında şunları sıralamak gerek: Düşünme, inanma, terbiye, ahlâk, saygı, bakım, vicdan, şefkat, utanma, arlanma, haddini bilme, çekinme, acıma, duygulanma, sevgi duyma, ince telli olma.

Bu kültür dediğimiz büyük değer; plândaki gibi okuma ile, öğrenme ile, ilerleme ile, parayla, pulla, mevki ile, koltukla, rütbeyle, kürsüyle, diplomayla, tapu senediyle, şişman banka hesabiyle, tezgâhla, fabrikayla, üniversiteyle elde edilen bir şey değil!

Bu; içimizde tepreşen hayvanı öldürmekle, bu baş kaldıran canavara gem vurmakla, hayvanlıktan çıkıp adamlığa, adamlıktan geçip insanlığa merdiven dayamakla kazanılan bir şey! Elle tutulamıyan, ama bir kilometreden görünen, ilk sözcükten, tek bakıştan anlaşılan bir şey! Ne dili var, ne sınırı! Her yerde geçer akçe!

Bunun alfabesi şöyle başlıyor: Kabalığı yenmek, katılığı yumuşatmak, sivriliği kırmak, hamlığı olgunlaştırmak, çiğliği pişirmek, kalınlığı inceleştirmek, kiri yıkamak, pası kazımak!

Bunu öğrenmek ve öğretmek için genel seferberlik gerek! Bir arada toplanıp birbirimizin eksiklerini birbirimize söylemek gerek. Ahmedi kahveden, Mehmedi iskambilden, Osmanı tavladan, esnafı meyhaneden, tüccarı kumarhaneden, Ayşeyi bardan, Fatmayı pavyondan kaldırıp hep bir araya gelebileceğimiz bir yer bulmak gerek. Yaşadığımız yirminci yüzyılda cömertçe kültür dağıtan bu tek yer : Tiyatrodur!

— 5 —

Dünyanın her şeyde en ileri memleketi olan Batı Almanyada bu önümüzdeki 1963 yıl bütçesine kültür işleri için konan paranın tutarı (1.100.000.000) bir milyar 100 milyon doyçe mark! Bizim paramızla üç buçuk milyar lira. Bunun yüzde kırkından fazlası bugünkü tiyatrolara yardım olarak ödeniyor. Batı Almanya kültür bakımından hiç de bizim kadar fakir olmadığı halde aşağı yukarı tiyatrolarına bir buçuk milyar lira veriyor.

Doğu Almanyada geçen yıl adam başına devlet (6.40) altı mark, kırk fenik ödedi. Ancak bu yardımlarla Alman vatandaşı ucuz ucuz tiyatro görebiliyor. Görüp de ne oluyor: Kültür sahibi! İyi insan!

bir kral
kırk karılı

Bir kıral kırk karılı
Ve bir ev beşikistan,
Çıkar bunun acısı
Kıral öldüğü zaman.

Ne çok ölür kırallar,
Çocuk uyur sarayda,
Kadınlara kim bakar
Şunu bir anlasak ya...

Anlasak kokusunda
Sarayların ne eser?
Ne yer, ne içer bunca
Pirensler, pirensesler?

Berber sen git, terzi gel,
Halk ve alkış.. Budala!
Oh ne güzel, ne güzel
Özgürlük şarkılarda.

Ekmek elden, su gölden,
Tören, alay ve düğün...
Nazik beden, ince ten
Saraylarda gördüğün...

Seyfettin BAŞÇILLAR

Türk Dili — Sayı: 136

Bir yazar diyor ki :

(Güzel bir insan doğuştan en değerli hediyeyi almış sayılır, sihhatli bir insan mutlu bir yaratıktır, zeki insan, bizi saran karanlıkta parlayan bir ışık demektir. Kuvvetli bir insan çevresinde hayranlık uyandırır, ama bütün bu değerler kişinin kendi kazancıyla değildir. Öte yandan iyi bir insan, bütün yukarıdaki değerleri kendinde birleştiren kimsedir ve hepsinden daha zengin ağırlıklarla tartılır.)

Bilerek, iyi insan olmak istiyen kimse her an kendini gören adamdır. Sahne; insanın kendi kendini sık sık göreceği tek aynadır. Onun için gönül her şehre, her kasabaya, her köye bir tiyatro istiyor. Dört buçuk milyon nüfuslu Finlandiyada şehirlerdeki resmî tiyatrolar dışında (8.000) amatör tiyatro topluluğu çalışıyor.

Ama diyeceksiniz ki bu kadar yıl kültür kalkınması için bir şey yapılmadı da şu önümüzdeki beş yıla mı hepsini sığdıralım! Elbette ki bunu istemiye hakkımız yok! Ama şu İstanbul gibi terbiyesi ve kültürü dillere destan olmuş eski bir başkentimizin çöküntüsünü görünce uzun beklemeye de cemiyetimizin vakti yok!

Muhsin ERTUĞRUL

CUMHURİYET

Aşılmış Sınır

AYPERİ AKALAN

14 Ocakta İstanbul radyosunda Türk dili konusunda yapılmış bir açık oturum yayınlandı. Refii Cevat Ulunay bu oturumda öz Türkçe'nin karşısında olanları temsil ediyordu. Yani Türkiye Cumhuriyetinin ana sorunlarından biri olan dil konusunda Ulunay'a söz verilmişti. Ulunay'ın eski dilden yana olduğunu bilenler, onun öz Türkçeye olduğu kadar Türk istiklâline, Türk Cumhuriyetine, Atatürk'e ve devrimlerine de karşı olduğu, «karşı» ne kelime ne yaman, ne korkunç bir saldırıcı olduğunu bilmeliydiler. Nitekim konuşmaları arasında «ah canını sevsinler», «bunlar kuşak değil uçkur, uçkur...» sözleriyle aşağılamaya, küçültmeye, alaya almaya kadar giderek sınır tanımaz saldırıcılığını bir kez daha ortaya koydu... Haklı olunduğunda direnmenin, özüne saldırıldığında saldırmanın, inanç uğrunda ölesiye dövüşmenin en yüce öğreticisi Atatürk'ün çocukları olarak ve onun adına Ulunaya karşı çıkmak gerek... Ona ve onu böyle bir konuda söz sahibi kılanlara...

Sürümü en fazla olan gazetelerin birinin devamlı yazarı olup, bugün kökü Mevlânada bir ermiş, bir ulu kişi görüntüsüne bürünen Ulunay kimdir?

İttihat ve terakkinin açığa çıkarttığı kişilerden biri olan Muhiddin Paşanın oğludur Ulunay. Muhiddin Paşa, Kuvvayı Milliye ortaya çıktığında D. Ferit hükümetince Kuvvayı Milliye'ye karşı Ankara Valiliğine atanmış, merhum hava albayı Ferruh Şahinbaş'ın emrindeki bir kuvvet tarafından - bir teftiş esnasında - Keskin dolaylarında tutularak İstanbul'a «iade» edilmişti...

O zamanlar, İstanbulda iki gazete hilâfetin sözcüsü idiler. Ali Kemal'in Peyâm-ı Sabah-ı ile Pehlivan Kadir'in kurucularından olduğu Alemdâr. Refii Cevat mütarekeden (1918) taa büyük zafere kadar (26 Ağustos 1923) Alemdârdan Mustafa Kemale ve Kuvvayı millîyeye amansız, aşağılık saldırılar yaptı.. Belirtmek istiyorum ki devrimci Atatürk söz konusu değildi o zamanlar... Yurdun dört bir yanında, en çetin cephelerde şreefle döğüşmüş, yenilgi tanımamış, şanlı bir yurtsever, kahraman bir askerdi... Şimdi de esareti kabul etmediği, Türklüğün onuruna, değerine tek kelime ile varlığına inandığı için yedi düvele karşı dövüşüyordu.. Ve Anadolu, Trakya kızlı, kadınlı, çocuklu yalın ayak başı kabak dövüşüyor ve ölüyorlardı. Bugünün «Pir» i Ulnayın bu durum karşısında gözü yaşarmak şöyle dursun. Alemdâr sütunlarında bu döğüşen yurtseverlere «Sürü» Mustafa Kemâl'e «Kudurmuş köpek» diyordu. Kuvvayı millîyecileri ve Mustafa Kemali yok etmenin bir din ödevi olduğunu ileri sürüyor, böyle davrananların kutsanacağını müjdeliyordu...

Arkalarında hilâfetin fetvası, İngiliz parası ve elbetteki Alemdârın ve Peyami Sabah'ın yayınları olan derlenmiş kuvvetler Gebze, Pozentı gibi irili ufaklı bir çok isyana sebep verdiler. Bu isyanlarda binlerce yurt çocuğu öldü... Bugün ki «Hak ve aşk kulu» Ulunayın bu ölümlerden sorumluluk taşıdığı açıktır.

Zaferle beraber Ali Kemal Peyam-ı Sabahtaki son yazısı ile bir çeşit tövbe etti. Hiç olmazsa o açıklıkla «Biz bu milletin geleceğinde söz sahibi olamayız. Ben kalemi mi kırıyorum.» diyebildi. Buna rağmen - herkesin bildiği gibi - Beyoğlunda güpe gündüz kaldırılıp İzmite götürüldü ve orada linç edildi. Yani rüzgâr eken fırtına biçmekten kaçınamadı.

Ali Kemal'in trajik ölümü İstanbuldaki Osmanlıcıları, hilâfetcileri korkudan çılgına uğratmış olmalı ki Alemdâr başyazarı Refii Cevat, savunucusu olduğu, inançla bağlandığı Padişahının yanında kalmak yürekliliğini, mertliğini olsun göstermeden kendini sınır dışına dar attı...

150 lik Refii Cevat'ın sürgün yılları ise birbirinden kötü söylentilerle doludur... Bunları geçelim. Ama yüreğini korku yalazlamadığı her zaman Ulunay gine eski Refii Cevattır.. Örneğin, Tophane camisinin onarılmasından sonraki açılış töreninde «İsterlerse başına kâbeden büyük türbe yapılsın (Sözünü ettiği Anıt - Kabirdir..) bu milletin dinine kast edenler ebediyyen lânetlenecek, cehennem ateşinde yanacaklardır» demiş ve bu sözleriyle tekrar ve açıkça Atatürke ve devrimlere saldırmıştır.

Açık oturumun bir yerinde «Ben ileri değil, daah ilericiyim» diyen Doç. Nermi Uygur'a «Tiz-i reftâr olanın pâyin dâmen» dolaşır diye gürleyen Refii Cevat bu sözünde bir biçimde haklıdır. Çünkü yere kadar inen etekle seyirtmeğe kalkan elbet tökezlenir... İlk önce etekden kurtulmak garekir veya başka bir deyimle «İlerici» lik eteği bir yana savurabilmiş kişinin işidir.

Böylece Ulunaylı dil oturumu yapıldığında apaçıktır ki oturumda, dil konusuna da «Uçkur» dolaşacaktır...

Oturumu dinlerken bir kez daha inandım. Bize yiğitliğin en yücesini göstermiş Atatürk'e bağlılığımız varsa hiç olmazsa kime sayın, kime saygısız diyeceğimizi bilmek yiğitliğini gösterelim. Ataürk kuşaklarına, Atatürk devrimine Ulunaya dil uzattırmak yakışmaz.

YÖN — Ayperi AKALAN

•

ÖMER ASIM AKSOY

Konuşan : Ahmet KEMAL

— Yeni bir soru değil ama «dilde özleşme» deyiminden na anlıyorsunuz?

— Dilde özleşme, yabancı dillerin baskısından kurtulma yolunda ilerlemedir. Bu da dilin kendi olanaklarından faydalanmakla, bunları geliştirmekle sağlanır.

— Peki, dilde özleşmenin sınırı ne olmalıdır sizce?

— Yüzde yüz öz olan bir dil yoktur. Ama içine kendi varlığından daha çok yabancı varlıklar karışmış bulunan bir dile de özgür bir dil denemez. Böyle bir dilin özleşmesi gerekir. Bu özleşmenin sınırı, ister istemez her kuşak için ayrı ayrı çizilecektir. Çünkü her kuşak, özleşmeyi ancak bir noktaya kadar götürebilir. Daha ileriye götüremez. Bundan anlaşılır ki özleşme için kesin bir sınır çizilemez. Her kuşağın bir öncekinden daha geniş bir özleşme sınırı bulunacaktır.

— Tiyatroda olsun, gerekse köy konusunda ya da diğer konularda yazılan eserlerdeki yabancı sözcükler için ne düşünüyorsunuz? Buna çeviriyi de ekliyeyim isterseniz?

— Tiyatrolar ve köy konuları açık bir dille yazılmalıdırlar ki görevlerini gereği gibi yapabilsinler. Bu da yabancı sözcük kullanmaktan sakınmakla birlikte cümle yapısını topluluğun kolayca kavrıyabileceği kılıkta vermekle sağlanır. Çeviriye gelince: Bu ilkeler çeviri için de doğrudur. Ancak kimi zaman, konunun yüksek uzmanlıkla ilgili bulunması dolayısiyle, dil ne kadar sade olursa olsun söylenen şeyi herkes kolay kolay kavrıyamaz. Yine bundan dolayı bazı çevirmenler, şimdiye kadar Türkçe karşılığı bulunamamış birtakım yabancı sözcükleri kullanmak zorunda kalabilirler.

—20 yıldır Dil Kurumu'nda «Derleme -

arama Kolu» başkanlığı yaptığınızı işittik. Dilimizin, Türk Dili Dergisinin ekim sayısındaki - hukuk dilinde özleşme - adlı inceleme yazınızda sevinerek gördüğümüz mutlu kıvamına gelmesinde emeği geçmiş bir sanatçı olarak, 30 yıllık çalışmalarını özetler misiniz? Dil Kurumu'nun?

— Dil Kurumu'nun otuz yıllık çalışmaları o kadar çeşitli ve o kadar geniştir ki bunun en kısa özeti bile bir kitap olur. Birkaç satırla söylenebilecek olanlar sadece şunlardır: Dil Kurumu özleşme akımının önderliğini yapmış ve bunda büyük başarı göstermiştir. En büyük başarı eseri ise dil devriminden bu yana yetişen genç kuşaklardır. Dil devrimi başladığı zaman yazı dilimizdeki türkçe oranı yüzde 40 - 50 iken bugün yüzde 70 - 75 e yükselmiştir. Dil Devriminden önceki yıllarda da özleşme vardı ama şimdikinin hızı o zamankinden birkaç kat artıktır.

— Devlet kurumlarının bugün dil devrimi karşısındaki tutumları nedir?

— Dil devrimi Atatürk devrimlerindendir. Demek ki o zaman devlet bunu baş işleri arasına almıştı. Devlet Kurumları bugün de aynı yoldadır. Bunun en güzel kanıtı yeni Anayasamızın dilidir.

— Sami N. Özerdim çeşitli sanat dergilerinde - Nutuk - un türkçeleştirilmesi üzerinde üzellikle duruyor. Bu, ne gibi bir gereksinmenin sonucu dersiniz?

— Atatürk'ün nutku, dil devriminden beş yıl önce yazılmıştır. İçindeki türkçe sözcükler, ancak yüzde 37 oranındadır. Cümle yapıları da osmanlıca cümle yapılarıdır. Gençlerin çoğu nutku anlıyamamaktadırlar. Atatürk'ün neler söylediğini bugünün gençlerine ve yarınki kuşağa bildirmek istiyorsak nutku türkçeleştirmeliyiz.

— Dilimizin özleşmesinde emeği geçen sanatçılarımızın bir listesini yapar mısınız?

— Böyle bir liste yapmak istersek hemen hemen bütün sanatçıların adlarını sıralamamız gerekir. Hepsinin özleştirmede emeği vardır. Bu soru ters sorulsaydı cevabı daha kolay olurdu. Çünkü özleştirmede emeği bulunmayan sanatçıların sayısı çok azdır.

— Özleşme, özleşme diyoruz. Bu özleşme gereksinmesi ilk ne zaman duyulmuştur?

— Dilimizde özleşme gereksinmesini yüzyıllarca önce duyanlar ve duyurmaya çalışanlar olmuştur. Ama bu gereksinme, ancak XIX. yüzyılın ortalarına doğru yazarlar toplumunca benimsenmeye başlamıştır. 1932 yılından beri ise kuvvetli bir akım haline gelmiştir.

— Dil Kurumu'nun en son çalışmaları hakkında bilgi verir misiniz biraz?

— Bu sorunun cevabı da çok uzundur. Beş on satır, bu çalışmaları iyice anlatmaya yetmiyecektir. Bunu ayrı bir yazı konusu yapmak uygun olacaktır. Şimdilik Dil Kurumunun yayımladığı kitapları, broşürleri, dergi ve haberleri salık vermekle yetineceğim.

ZEREN — Sayı 16

TÜRK DİL KURUMU'NUN YENİ YAYINLARI

Türk Dil Kurumu, Dil Devriminin 30. yıldönümü dolayısiyle yayımladığı 9 kitaplık «Tanıtma Yayınları» na bu ay yenilerini katmaktadır. Bunların biri, «Türk Diline Emek Verenler Dizisi» nden C. Kudret'in hazırladığı «Ahmet Mithat», ikincisi, «Dil Konuları Dizisi» nden, Harf Devriminin 34. yıl dönümü dolayısiyle Kurum GenelYazmanı Sami N. Özerdim'in hazırladığı «Harf Devriminin Öyküsü», üçüncüsü de, «Radyo Konuşmaları Dizisi» nden M. Sunullah Arısoy'un hazırladığı «Arı Dile Doğru 3» dür.

«Tanıtma Yayınları» nın beşinci dizisi «Çeşitli Konular» a ayrılmıştır. Bu diziden ilk kitap 26 eylülde Ankara'da yapılan törendeki konuşmaları içine alacaktır. İkinci kitap, eski Sözlük Kolu Başkanı Mehmet Ali Ağakay'ın hazırladığı «Atatürkten Anılar» olacaktır. Bu kitapların da bu ayın başında satışa çıkarılmasına çalışılmaktadır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile konuşma

H. Rıdvan ÇONGUR

— Bize 30 yılın hikâyesini anlatır mısınız?

— Bildiğiniz gibi, Atatürk dil devrimine «Harf» yani «Alfabe» devrimiyle başlamıştır. Bunun için önce «Harf Komisyonu» diye bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyonu teşkil edenler içinde benimle beraber Ruşen Eşref, Celâl Sahir, Falih Rıfkı, İbrahim Necmi Dilmen, Ahmet Cevat Emre, Ragıp Hulûsi, İbrahim Grandi isminde arkadaşlarımız vardı. Bu isimleri sayışımın sebebi, gerek İbrahim Grandi'nin, gerek İbrahim Necmi Dilmen'in, Ahmet Cevat'ın, Ragıp Hulûsi'nin isimlerinin unutulmuş olmasıdır. Halbuki dil devriminde, bizim dil devriminde, bunların sonradan çok büyük tesirleri olmuştur. Gene bildiğiniz gibi, bu komisyondan sonra, yani biz alfabeyi hazırlayıp alfabe işini bitirdikten sonra, Atatürk «Türk Dili Teknik Cemiyeti» diye bir cemiyet kurdu ki, bu cemiyet bence Türk Dil Kurumu'nun kökünü teşkil etmektedir. Bu cemiyetin dağılması ve yerine Türk Dil Kurumu'nun kurulmasına sebep olan şey, bence, aynı kimselere daha geniş imkânlar içinde çalışma yolunu açmaktı. Çünki «Türk Dili Cemiyeti» nde bizim ne bir çalışma metodumuz vardı bellibaşlı, ne de çalışmalarımızı kolaylaştıracak vasıtalarımız. Meselâ bir kütüphane işi olan, yani bir kütüphane lâboratuvarı işi olan bu dil işinde bizim kendi koltuğumuz altında taşıdığımız birtakım sözlüklerden ve bazı dil meselelerine dair yazılmış kitaplardan başka başvuracak hiçbir yerimiz yoktu. Çünkü bu Dil Cemiyeti, doğrudan doğruya Maarif Vekâletine, yani Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir komisyondu ve her şeyini oradan yardım olarak alırdı. Bugünkü gibi kendi bütçesi olan, kendi binası olan bir müessese değildi.

— Sizden ikinci sorum şu olacak : Dil devrimimiz, Atatürk'ün düşündüğü yolda gerçekleşmiş midir?

— Atatürk bütün devrimleri yaparken, daima yapacağı işi millete mal etmekle başlamıştı. Bunun içindir ki, bu dil dâvamızda da daima memleketin düşünürlerini, yazarlarını dâvet ederdi ve onlardan kurulmuş olan kurultaylarda, toplantılarda dil dâvasının tartışmasını yapardı. Böylece bizim dil meselemiz, Türk dili meselesi, artık bütün milletin benimsediği, bütün aydınlarımızın âdeta bir millî dâva halinde artık bütün milletin benimsediği, bütün aydınlarımızın âdeta bir millî dâva halinde kabul ettikleri ve takip ettikleri bir mesele halini almıştı. Türk Dil Kurumu'nun ortaya koyduğu sözcükler bugün bizim dilimizin bütün unsurlarını teşkil etmektedir. Gerek şiirde olsun, gerek nesirde olsun, gerek alelâde gazetecilik diilnde olsun bugün Türk Dil Kurumu'nun ortaya koyduğu esaslar içinde konuşulmakta, yazılmakta ve yayınlar yapılmaktadır. Bence artık bu dil, Türk dili meselesi, bizim zamanımızda olduğu gibi bir tartışma konusu olmaktan çıkmıştır. Tekrar ediyorum, Atatürk'ün yaptığı devrimler içinde bence en başarıyla yürüyen bu dil devrimidir. Çünkü dil, aydının tek ifade âletidir. Halkla temasını sağlıyan tek vasıtadır. Onun için dil daha büyük bir hızla, dil meselemiz daha büyük bir hızla ilerlemiş bulunuyor ve bugün benim okuduğum kitaplarda, aldığım terbiyenin müsaade edemiyeceği kadar —yani anlamama müsaade edemiyeceği kadar— büyük bir gelişme olmuştur. Onun için bu buyram hakiki bir bayramdı. Fakat ne yazık ki basınımız tarafından yeteri kadar bir anlayışla, bir heyecanla karşılanmamıştır.

— Dil Kurumu bugün otuz yaşına bastı. Kurucuları arasında siz de vardınız. Ruşen Eşref ve öteki arkadaşlarınız bugün

hayatta değil. O ilk kuruluş günlerinden bu yana aradan geçen otuz yıl içinde yapılanlar olumlu mudur? Daha başka yapılacak şeyler var mıydı? Burada, sizin kuşağa düşen nelerdi? Bugünkü kuşaklar üzerlerine düşeni yapmakta mıdır? Neler düşünüyorsunuz?

— Şimdi, Türk dilinde, bence yapılacak şey bilim, felsefe ve teknik terimlerin karşılıklarını bulmak meselesidir. Bunların ne dereceye kadar yapıldığını bilmiyorum. Ben hâlâ Türk Dil Kurumu Yönetim Kurulu'nda olmakla beraber bu dalda çalışmıyorum. Bence en mühim olan bu felsefe ve bilim terimlerinin bulunmasıdır. Bu da biliyorsunuz ki uzmanların, yani bu dallarda uzman olanların yapabilecekleri bir şeydir.

Ben öteden beri teknik terimlerin Lâtince köklerden alınmasından yanayım. Bu terimlerin —felsefî demiyorum, bilimsel demiyorum— fakat teknik terimlerin tamamiyle Lâtin unsurlarından —Türkçenin fonetiğine uygun bir şekilde— alınmasından yanayım. Çünkü bütün bunlar, milletlerarası terimlerdir; bu milletlerarası terimleri, biz zaten konuşurken, teknisyenler konuşurken, Lâtince unsurlardan, Lâtince köklerden alınmış sözlerle söylüyoruz. Bunları dilimize, Fransızca'dan, İngilizce'den, Almanca'dan değil, dediğim gibi, Lâtinceden, fakat Türk fonetiğine göre, almalıyız. Çünkü bu Avrupa dillerinde dahi bütün bu terimler ya eski Yunanca'dan, ya eski Lâtince'den alınmış kelimelerdir. Fakat ben bunları kendi fikrim olarak söylüyorum; Kurum'un fikri olarak söylemiyorum. Bu iddiamı, bana fırsat verdiğiniz için söylüyorum. Çünkü bana sorduğunuz soruda dediniz ki: «Daha neler yapılması lâzımdır?» İşte onun içindir ki, ben kendi fikrim olarak söylüyorum bunu. Avrupa dillerinde gerek felsefe, gerek bilim, gerekse teknik terimleri anlatan kelimeler hep o eski Lâtin ve Yunan köklerinden alınmış kelimeledrir, dedim. Bunların herbirini Fransız kendi şivesine, kendi fonetiğine göre; İngiliz kendi şivesine, kendi fonetiğine göre; Alman kendi şivesine, kendi fonetiğine göre almıştır. Onun için, benim bu terimlerin aynı şekilde Türkçeye geçmesi fikrimi tâ o zamanlar, tâ Türk Dil Cemiyeti zamanında olduğu gibi bugün de müdafaa ediyorum.

— Siz bugün bir «Dil Akademisi» nin kurulmasını gerekli görüyor musunuz?

— Pek eski zamanlarda, hani diyeceğim ki bu dil meseleleri daha ortaya konulmadan evvel, Ulus'ta bir seri yazı —başyazı— yazmışımdır. Ulus, o vakitler biliyorsunuz, Hâkimiyet-i Milliye adını taşıyordu. Orada, bize bir akademi lâzımdır iddiasında bulunmuştum. O vakit bu iddiada bulunuşumun sebebi dil ile alâkalı bir şey değildi.

Bu «akademi» bahsinde —o zamanki akademi bahsinde— benim düşündüğüm şuydu: Birçok düşünürlerimiz, birçok büyük şairlerimiz, ediblerimiz vardı. Bunlar politika hayatına atılmaktan çekiniyorlardı. Bunların daha verimli bir şekilde çalışmasını sağlamak için tamamiyle fikir, edebiyat üzerine kurulmuş bir müessesenin gerekliliğine inanıyordum. Halbuki bugün bir akademiden bahsedilemez. Çünkü akademi statik bir müssesedir, bir devrim müessesesi olamaz. Halbuki Dil Kurumu bir devrim müessesesidir. Devrim müessesesinde daima ileriye doğru birtakım hamlelerin yapılması lâzım gelir. Bir akademide ise artık her şeyin son şeklini bulması ve daha ileri hareketlerden çekinilmesi icabeder. Ve tekrar ediyorum, bunun için hiçbir zaman Türk dilinin ilerlemesi ve özleşmesi için bir akademinin lüzumuna kaani değilim.

TÜRK DİLİ
Sayı : 135

ıpıssız

Şimdi nasıl da uzaklardasın benden
Üşümüş bir kan gibi damlıyorsun geceme
Bu alçak karanlıklardan beni bekleme
Bir sınırdayım delinmiş ellerimden.

Toprağın hüznü dinamitlerin attığı
Yaşamış ağır elleri işçilerin
Kanı bu namusun alınterinin
En güzel yerinden vurmuşlar insanı.

Ne şanlar aradım, ne keyif, ne dinlenme
Yaşadım hep onurunu insan doğmanın
Dibinde bu yangın yangın karanlığın
Ipıssızız ikimiz, yapayalnızız Türkiye.

Bu eski bir sonbahara bakan pencerelerin
Açlıklar kıvranıyordu camlarında
Yılan ıslıkları çağdan çağa
Sömürenlerin haydutların katillerin.

Kim bu kim, kimler sesleniyor sana
Kimler tüketmiş emiyor kemiklerini
Kendi sesinden ürktüğün geceleri
Umutların Türkiyem düşer yanına.

Sabri ALTINEL

Türk Edebiyatçılar Birliği Yıllık 1963

Türk roman ve hikâyesi üstüne bir kaç söz

D. W. WALLS

Bizim hikâyeci ve romancılardan çoğu ya köy hayatını ya da şehrin en acı taraflarını anlatmakla yetiniyorlar.» Bu sık sık rastladığım bir tenkittir. Yeni, modern yazarların başka bir konuyla ilgilenmedikleri ima ediliyor. Niçin böyledir? Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir ve Fakir Baykurt v. s. nin romanlarında acı bir realizm niçin kara yel gibi eser?

Bunu anlamak için Türkiye'nin gerçeklerini bilmek gerekir (bu da üzerinde çok durulmuş bir konudur) fakat bununla beraber Türk edebiyatında tarihsel ve doğal bir gelişmenin ana hatlarını görmek, bugünkü kaçınılmaz durumu kavramağa çok yararlıdır. Yani, böyle bir incelemede hikâye ve romanın kasabalı ya da köylünün eşiğine gelmesinden başka bir yön alamadığını gösteriyor, kanısındayım.

Bu yüzdendirki adı geçen yazarları, Türk edebiyatına tek bir yön vermekle suçlandırmak çok insafsız bir eleştirmedir, Çünkü onlar da tarihsel bir gelişmenin sonucu olarak başka bir biçimde yazamamaktadırlar.

Hikâye ve romanın gelişmesinde üç çağ görülebilir: İstiklâl Savaşından önce küçük bir çevrenin edebiyatı, İstiklâl Savaşından sonra Anadolu'nun kapısını açan eserler ve o zamandan bu yana bütün ayrıntılarına kadar köy, kasaba ve büyük şehrin acı taraflarını gösteren hikâye ve roman.

Birbirini takipeden bu üç çağ memleketin bünyesinden doğan değişikliklere bağlıdır. Bir dereceye kadar bu da her hangi bir memleketin edebiyatında görülebilir. Fakat, özellikle Türkiye'de göze çarpar. Çünkü son yüzyılda değişiklikler büyük oldu. 19. yüzyıldaki eğitim sistemindeki reformlar dolayısiyle Şinasi gibi değerli gençler Fransa'ya gönderildiler. Bu gençler edebiyat hakkında yeni fikirler edindiler Türkiye'ye dönünce fikirlerini yayıp Fransız eserlerini de Türkçeye çevirdiler. Böylece genç yazarlar, hâkim olmağa başlıyan Fransız edebiyatının etkisi altında kaldılar. İstanbul'un kültür bahçelerinde yetişen Halit Zıya gibi yazarlar tanıdıkları küçük bir zümrenin yaşayışını kaleme alarak verimli bir roman ve hikâye edebiyatını meydana getirdiler. Genel olarak konuları, köşk ve salondu. Bazan da milliyetçilik bir ilham kaynağı oldu. (Ömer Seyfettin'in milliyetçiliğin izleri olan kuvvetli hikâyeleri var) fakat şuurlu bir Anadolu milliyetçiliğiyle vatanseverliği yalnız İstiklâl Savaşı zamanında ve daha sonra meydana geldi.

İstiklâl Savaşında Anadolu büyük bir rol oynamıştı ve bundan sonra Türkiye denince yalnız İstanbul'u düşünmek imkânsız oldu. Türkiye'yi bir bütün yani, şumüllü olarak kavramak, asıl Türk edebiyatında kendini gösterdi. Çalıkuşu, Yaban ve Ateşten Gömlek gibi eserler Anadolu'nun kapısını açtılar. Bu bakımdan da modern Türk edebiyatının öncüleri sayılabilirler. Fakat Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu v.b. romancı olarak ne kadar başarılı olursa olsun, Anadolu'ya kültürlü bir İstanbullu gözle baktılar. Yani adı geçen romanların, Anadolu'nun yerli malı olmadığı anlaşılıyor.

İstiklâl temin edildikten sonra gerçek bir milliyetçilik ve yurtseverlik sosyal bir kalkınmaya yöneldi. Gerçek devrimciler de büyük kütlelerin sorunlarını görmemezlikten gelemediler. Bu yüzdendir ki sosyal meseleleri halletmek isteği genç yazarları etkiledi. Yani eğitim geliştikçe yıllardanberi ihmâl edilen bir Anadolu'nun, kendi sorunlariyle uğraşan kendi yazarlarını vermeğe başlaması, doğal bir gelişme olarak karşılanması gerekir. Bunların eserleri de Cumhuriyetin ilk meyvaları oldu ve Ömer Seyfettin v.b., kendi çevrelerini an-

lattıkları gibi son otuz yılda yazanlar, görüp duyduklarını anlatmağa başladılar. Görüp duydukları genel olarak köy, kasaba ve büyük şehrin acı tarafları oldu. Bu acı tarafları görmeğe eğilim, Reşat Nuri'de (Çalıkuşu, Anadolu Notları) ve Yakup Kadri'de (Yaban) görülüyor. Bazan da beklenmedik bir yerde de görülüyor — F. Celâlettin, hâkim olan realizmi sevmediği halde, «Salgın» da Anadolu'nun o zamanki en acı taraflarından birisini anlatıyor — vergi tahsildarı zulmünü... Köy hayatının acı taraflarını anlatmak yalnız son yirmi yılda Türk edebiyatına girmiş değildir. Yalnız son zamanlarda yazarlar, İstiklâl kazanıldıktan hemen sonra başlayan bir gidişi tamamlıyorlar. Şimdi bu acı taraflar bütün ayrıntıları ile anlatılıyor. Çünkü yazarlar köy hayatını bütün çıplaklığiyle biliyorlar. Bu yüzdendir ki modern eserlerden bazıları sosyal denemelere benziyen bir edebiyat meydana getirdi. Örneğin, Orhan Kemal'in hikâyeleri ya şehirli ya da köylüye ait raporlar gibidirler. Fakat hayat savaşındaki insanlara karşı duyduğu sevgi, onu bir sosyolog gibi (yani tamamen objektif değil) fakat bir edebiyatçı olarak yazdırıyor. «Yılanların Öcü» nde ve «Köyün Kamburu» nda Fakir Baykurt ve Kemal Tahir, köy hayatını mikroskopla araştırma yapar gibi ince eleyip sık dokudular. Derken Orhan Hançerlioğlu gibi yazarlar İstanbul'da doğup büyüdüğü halde Anadolu'yu bilip anlamağa uğraştılar. Modern yazarlar Cumhuriyetin ruhunu taşıyarak bütün Türkiye'yi son zerresine kadar tanıtmayı bir ödev sayıyorlar. Hepsi de memleketin acı taraflarını anlatmakta Sabahattin Eyüboğlu'nun şu sözlerine katılıyorlar : «Milletimiz bu zehir gibi ilâcı son damlasına kadar içecektir, çünkü insan ancak bildiği bir hali değiştirebilir.»

Roman ve hikâyenin halka yönelmesinde iki faktör daha var. Birincisi dildir. Cumhuriyet devrinde dil hızla sadeleşip ve bir dereceye kadar özleşti. Bu şuurlu bir gelişmenin sonucudur. Çünkü devrimciler edebî dil ile halkın dili arasındaki uçurumu kapatmağa çalışmaktadırlar. Bu yüzdendir ki çağdaş dil halka hitap etmemekle beraber halkın durumunu anlatabilmektedir. İkincisi de, Cumhuriyetin tarihine bağlı olarak, roman ve hikâyenin yabancı etkilerden sıyrılması ile kendi benliğini kazanmasıdır. Bu devirde nesrin her zamandan fazla Türk olduğu söylenebilir. Belki de yabancı edebiyatla benzerlikleri var fakat bunlar bir taklit çabası olmaktan ayrı bir tesadüf eseridirler.

Yukarda söz konusu edilen devirler hakkında düşüncelerimi sunarken edebiyat bakımından «Bir grupun başka bir gruptan üstünlüğü olduğu» fikrini savunmak istemedim. Çünkü edebiyatı yapan konu değil, konunun yoğrulmasıdır. Bu yüzdendir ki Steinbeck'in «Gazap Üzümleri», ile Jane Austen'in «Emma» sı konu bakımından apayrı olduğu halde, eser olarak her ikisi de çok başarılıdır. (Birincisi hayatlarını kazanmak için savaşan bir ailenin acı hikâyesidir. Halbuki ikincisi 19 uncu yüzyıldaki bir zümrenin rahat yaşayışını anlatır). Fakat Türkiye'nin gelişmesi ve bugünkü sosyal durumu dolayısiyle konunun Steinbeck'inkine benzediğini görünce yadırgamamak gerekir.

DÜNYA

KOŞ

Ve koş çocuğum koş. Haydi koş. Aşka geç kalma
Ölümün ülkesine karanlığın içinden
Yılların ötesinden kavganın ortasına
Koş çocuğum hadi koş bir sevgidir yok olan

Toprağın ve ekmeğin yıkılmış duvarına
O yoksul evlerine bir mısır tanesinin
Getirdiği durgunluk çamurlu bir sokakta
Koş çocuğum hadi koş bir yürektir yok olan

Dağılan kalabalık gecenin sessizliği
Bir ateştir yayılan arkamıza dünyadan
O büyük kapıların demir parmaklıkları
Koş çocuğum hadi koş bir yürektir yok olan

Ve en güzel gözleri açılmıştır yarına
Bir türkü söyler gibi ağaçların altından
Ölüm saçan bir yolun seni çektiği yere
Koş çocuğum hadi koş inanmaktır yok olan

Yıldızsız bir geceden çiçek açan bahara
Soğuktan ve açlıktan başka bir söz etmiyen
Ve kenar mahallenin her yaşlı kadınına
Koş çocuğum hadi koş insanlıktır yok olan

Yaşamaktır bağlıyan bir küreğin sapına
Mavi bir gök altında çalışan insanları
Terin ve emeğin milyonluk işçisine
Koş çocuğum hadi koş kardeşliktir yok olan.

Nurer UĞURLU

Türk Edebiyatçılar Birliği Yıllık 1963

sanatçının işçiliği

ALAİN

Çev. : Asım BEZİRCİ

Bakıyorum da bütün sanatlarda insanı şaşırtan bir yan var: O da, en güzel eserlerin hep bir işçiliğin ürünü olması ve hoşa gitme tutkusuna yabancı kalmasıdır. Sözgelimi Bach, herşeyden müzik çıkarabilen baş döndürücü bir sanatçıdır. Temlerini, geldikleri gibi alır; orgun, klavsenin ya da kemanın tekniğine, fügle kanon'un ilkelerine göre düzenler. Usta bir tesviyeci gibi, onları, bir halkanın daracık çemberinden geçirircesine iyice işler. Gözden kaçmıyan titiz işçilik düzenleriyle yüceliğe ulaştırır. Beethoven, Chopin, Wagner gibi ilhamlı kişiler de güzelliğin kaynağı olarak dönüp dolaşıp aynı yere gelirler.

Bu yönden düşünülürse, bir su kemeri bir sütun dizisinden daha güzeldir; bir sağlam şato süslemeli bir kuleden daha güzeldir; bir bahçe bir demet çiçekten daha güzeldir. Çömlekçiler, olgun bir işçilikle, görülmemiş biçimler yaratırlar. Bu bakımdan resmin vitrail'dan, mozaikten ve freskten çıktığı söylenebilir. Yapma güçlüklerinin, işçilik çabalarının anlatımı aksatacağı sanılır, üstelik dış görünüş de öyledir. Bu yüzden, Bach biraz kuru diye yargılanır, çıplak su kemerinin basitliği öne sürülür, giderek resmin - artık iyice incelmiş, ayrımlaşmış, zenginlenmiş ve sonunda özgürleşmiş olan resmin - işçiliğe özgü belirtiler taşıyan kaba tasvirlerin, taş kabartmaların çok üstünde olduğu söylenmek istenir. Oysa, gerçekte, özgür müzik gibi resim de kısa zamanda çığırından çıkmış, çılgınlığa dökmüştür işi. Bunun sonucu, her ikisi de, bozulan sağlıklarını düzeltmek amacıyla, eski taş çağına dönmeğe başlamışlardır.

Hatta, yalnızca dış görünüşleri belirten tiyatro dahi, - izlenim ya da etki yaratma peşinde koşunca - , hemen cezasını çeker. Çünkü, piyes yazmak dekor yapmak kadar ince bir iştir. Müziğin anlatıma baş eğmesi gibi, operayı belirliyen dekorun da izlenimi araması anlaşılır bir davranıştır. Fakat tiyatroda durum tersinedir: Meslek güçleri ve gösterme araçlarının yoksulluğu için pek yararlıdır. Eğer dekorlar eksikse, kostümlerzamana uymuyorsa, halk tarajeidinin güzel günlerindeki gibi - sahnenin yolunu dolduruyorsa yazar eylemin yerine söylevi geçirir ve salt konuşmaların oluşumuyla ilerliyen tutkuları canlandırmak zorunda kalır. Böylece, dekoratör gülünçleşir ve bir kenara itilmiş olur.

Bir retorikçi arasıra Balzac'ın kötü yazdığını söyler ve buna hayıflanır. Aslında, bu uslup taştandır sanki; nitekim insan onda kendine karşı koyan bir madde varmış sanır. Acaba hangi madde? İşte söz konusu olan budur. Ben, Balzac'ta bir kez olsun güzel şeyler yazmak amacıyla karşılaşmadım. Onda, daha çok doğru yazma eğilimi var. O, yalnızca buna bakar. Tıpkı, su kemerleriyle alanların da yalnızca sağlamlığına bakıldığı gibi...

Michel Ange'ın mektuplarını okudum. Sizin de okumanızı salık veririm. Bir duvarcının işyerine girdiğini sanacaksınız. Anlaşılan, bu olağanüstü kişi, asla güzelliği düşünmüyordu. Bu eseri bitiriyor, ardından bir başkasına başlıyordu. Biricik kaygusu mermerleri olmak ve cebinde taş ocağı işçilerine, sandalcılara, arabacılara ödiyecek parası bulunmaktı. O, hiçbir zaman, «iyi ilhamlar geleceğini umuyorum,» demedi: yanlızca şunu dedi: «bol malzeme ve zaman bulacağımı umuyorum. Yeni papanın da öncülünün (selefinin) tasarılarını sürdüreceğini umuyorum.» Onun için önemli olan, ancak uzun ve güç çalışmalardı; ne gerçekleştirilecek bir mükemmellik, ne de belirtilecek duygular umurundaydı. Sert bir insandı: Zor örnekleri seçen, kendini tüm işine vermiş, tasalı bir insan. Hiç kendini düşünmeden, karşılık beklemeden, şan ve şeref düşüncesine kapılmadan yaşadı. Başka hiçbir sanatçının onun kadar kendinden kaçabileceğini sanmıyorum. Hatta, daha ileri giderek diyeceğim ki, onda deha «yapmasını bilmek» ten başka bir şey değildi. Zevk eksikliğinde bile işçilik eksikliği görmesi bundandı. Bach da kötü bir müzisyen için aynı şeyi söyler: «O, işini bilmiyor.»

Bu, dehaya vergi bir görüştür.

OTAĞ

YAYINLAR

ANTOLOJİ

VARLIK YILLIĞI 1963

Varlık dergisi ve yayınevinin dördüncü yıllığı da basıldı. 1950 - 59 yılları arasında «Yeni şiirler» ve «Yeni hikâyeler» adlarıyla çıkmış kitapların yerini alan bu yıllıklarda bâzı yenilikler var. Yaşar N. Nayır'ın «1962'ye toplu bir bakış» ından sonra geçen yılın saant hayatını anlatan, eleştiren yazarlardan Behçet Necatigil şiirimizi, Tahir Alangu roman ve hikâyeciliğimizi, Sami N. Özerdin dil çalışmalarını, Cemal Tollu plâstik sanatları, Çetin A. Özkırım dünya sinemasını, T. Kakınç Türk sinemasını, Yıldırım Keskin tiyatroyu, Faruk Yener müzik çalışmalarını incelemişler. Ayrıca, toplu bir soruşturmada yurt yönetimi ve sanat durumumuz bakımından önemli 4 soruya verilen çeşitli karşılıkları okuyoruz. Şiirler ve hikâyelerden başka bu sayıda yazıları olanların portreleri ve hayatları, dünya ediplerinin doğum-ölüm tarihleri, 1962'de çıkan kitaplardan seçme bir bibliyografya verilmektedir. Birçok desen ve resimlerle süslü olan yıllık, baskısının temizliği ile de dikkati çekiyor (520 s. resimli, 8 lira).

YILLIK 1963

Türk Edebiyatçılar Birliği'nin ikinci yıllığı da çıktı. Geçen yıl yayınlanan ilk sayısı epey ilgiyle karşılanmıştı. Yıllık, yaşıyan Birlik üyelerinin gönderdiği, daha önce yayınlanmamış şiir, hikâye, deneme ya da başka çeşit yazılarını bir araya getirmektedir. 1962'nin sanat olayları sona eklenmiş; şiir (D.H.), hikâye ve roman (Rauf Mutluay), tiyatro (N.C.), Türk sineması (Rekin Teksoy), resim (Sezer Tansuğ), gerçeküstücülük (çev. Selâhattin Hilâv), armağanlar. Bir edebiyat takvimi de hazırlanmış. Ama, yazıların hangi ölçüye göre sıralandığı pek belli olmuyor. İlk yıllıktaki (Saygı böümü) de kaldırılmış. Geçen yıl ölen ya da Birlik dışında kalan edebiyatçılarımızın eserlerinden seçilmiş bâzı parçalar da konabilirdi. Yıllığın ileride daha gelişmiş ve zenginleşmiş olarak yayınlanması dileğimizdir. (240 s., 5 lira).

TÜRK EDEBİYATI 1963

Eleştirmeci Memet Fuat (Bengü) nün hazırladığı bu yıllığın ilk sayısı, De yayınevince çıkarıldı. Bugünkü edebiyatımızın bütün bir yılını sunan bir antoloji niteliğindeki yıllıkta, 1962'de yayınanan dergilerle kitaplardan seçilen şiirler, kısa hikâyeler, deneme, eleştirme ve konuşma yazıları yer almaktadır. Memet Fuat'ın seçtikleri, edebiyatımızın günlük gelişmesini izleyemiyenlere iyi bir kılavuz olabilir. Bambaşka bir amaçla çıkarılan bu süreli yayında pek çok edebiyatçının şiir ve yazıları var. Ancak romanlar, büyük hikâyeler, mizâh hikâyeleri, uzun eleştirme ve incelemeler edebiyatla ilgili felsefe yazıları seçme dışında bırakılmış. Ünlü sanatçıların yanıbaşında hiç adı-sanı duyulmamış gençlerin yazıları da görülüyor. Ama «bu kitapta belli bir değer düzeyinin altına düşen hiçbir yazı yok». Her yıl yayınlanacağı bildirilen bu antoloji gerçekten değerli, faydalı, güzel bir eserdir (224 s., 750 krş.)

Türker ACAROĞLU — Milliyet

DENEME

DİLİN GÜCÜ — Nermi Uygur - Büyük Boy 94 sf. 5 lira Kitap Kitabevi - Aksaray.

DİL — EDEBİYAT

TÜRKÇEDE EKLERİN KULLANIŞ ŞEKİLLERİ VE EK KALIPLAŞMASI OLAYLARI — Doç. Dr. Zeynep Korkmaz, 96 sf. 18,50 lira.

OSMANLICA DERSLERİ — Muharrem Ergin - Büyük boy 332 sf. 35 lira.

TÜRK DİL BİLGİSİ — Muharrem Ergin - Büyük boy 400 sf. 35 lira.

Muharrem Ergin'in Türk Dil Bilgisi adlı eserini Üniversitede yayınlanan ilk

Türk grameri diye saymak yerinde olacaktır. Bu kitap Üniversitede okutulan Türk Dil Bilgisi derslerini içine almaktadır. Eserin ilk baskısı 1958 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınları arasında çıkmıştı. Çıkışında böyle bir kitabın yayınlanmış olması ilim ve öğretim çevresinin ve aydınların derhal dikkatini çekmiş ve gazeteler eserin çıkışını «Üniversitede yayınlanan ilk Türk Grameri» başlıklarıyla haber vermişlerdi. Üniversitede 1958 yılından sonra da bu alanda başka bir eser çıkmadığına göre bu gramer Üniversite seviyesinde tek kitap olarak kalmakta devam ediyor demektir. Eserin ilk baskısının bir ilmi eser için görülmemiş derecede çabuk, hemen çıkar çıkmaz tükenmiş olması ne kadar büyük bir gereksinmeyi karşıladığını göstermiştir.

Eserin uzun süreden beri beklenen ikinci baskısı şimdi yeniden gözden geçirilerek ve genişletilerek yapılmış bulunuyor. Yalnız Fakülte öğrencilerinin değil, edebiyat ve türkçe öğretmenlerinin ve dilimize ilgi duyan her aydının yararlanabileceği bu kitabı okurlarımıza salık veririz.

KİTAP BELLETEN — Sayı : 24

EĞİTİM

PESTALOZZİ VE DEVRİM — Alfred Rufer - Çevirenler : İ. Hakkı Tonguç - F. Gündüzalp - Rauf İnan. Büyük boy 320 sf. 7,5 lira. İsteme adresi: İMECE dergisi P. K. 373 Ankara.

Konu : Eğitim Dünyasının pek ünlü bir şiması olan Pestalozzi memleketimizde daha ziyade adıyla bilinir. Oysa Pestalozzi 18 ciltlik bir külliyatın yazarı ve eğitim meseleleri kadar toplum meselelerine de eğilmiş bir düşünürdür. «Pestalozzi ve Devrim» adlı kitapta tarihçi Alfred Rufer, bizim Osmanlı artıklarının İhtilâl-i Kebir» dedikleri Fransız İhtilâlinde dahi fikir yapısı ile büyük rol oynamış olan Pestalozzin'in, eğitimciliğinin düşünürlüğünün ötesinde sosyal ve siyasal düşüncelerini, bunlarla ilgili çalışmalarını anlatıyor. Kitabını 1928 yılında yazmış. 1936 dan itibaren Türk eğitim hayatında Pestalozzi'-nin çizdiği yoldan hamleler yapmaya çalışanlardan biri olan İsmail Hakkı Tonguç ve vefakâr yardımcıları Fuat Gündüzalp ile Rauf İnan bu kitabı 1955 de dilimize çevirmişler. Kitap, Pestalozzi konusunda dilimize yapılan en geniş çeviri, ancak 1962 nin son günlerinde İmece yayınları arasında yayınlanabildi. Kitabında Rufer, Pestalozzi'nin savunduğu serbestlik, eşitlik, kardeşlik prensiplerini, refah ve saadet sağlayıcı devlet anlayışını anlatmaktadır.

Beğendiğim : Kitap, adı sadece öğretmen okullarında ders diye belletilen, ama fikirleri ve heyecanı bir türlü aşılanamayan büyük insanın Türkiyede daha iyi tanınmasını sağlaması bakımından son derece büyük bir görev yapıyor. Pestalozzi'-yi sadece bir eğitimci olarak değil, bir düşünür olarak da Türk okuyucusuna tanıtmaya çalışıyor. Bu bakımdan faydalı bir çalışmanın ürünü. Yeter ki, okuyucusu bulunsun.

Sonuç : «Pestalozzi ve Devrim», adına bakılıp da sadece eğitimcilerin okuması gereken bir kitap sanılmasın. Politikacılar ve aydınlar da, eğitimle ilişkileri olmasa bile, bir tarih eseri olarak kitabı okumalı ve faydalanmalıdırlar. Okunmaya, üzerinde uzun uzun durulmaya değer bir kitap.

İlhami SOYSAL
AKİS — Sayı : 447

FELSEFE

MODERN FİZİK VE TASAVVUFA GÖRE RUH VE ÖLÜM — Cemal Bardakçı, 39 sf. 2,5 lira.

KENDİNE YARDIM — Samuel Smiles, 327 sf. 10 lira. - 2. Baskı -

VOLTAIRE — Andre Cresson. - Çev. Suat Erginer . Ataç kitabevi yayınları Büyük Düşünürler dizisinin Birinci kitabı, 96 sf. 2 lira .

HUKUK

SUÇLULARIN GERİ VERİLMESİ — Dr. Eralp Özgen, 256 sf.

NİZASIZ KAZA — Doç. Lr. Baki Kuru, 247 sf. 28 lira.

ROMAN - HİKÂYE

KELLECİ MEHMET — Kemal Tahir, 335 sf. 10 lira - Remzi Kitabevi.

ÖLÜ CANLAR — Gogol - Çev: Melih Cevdet Anday. Varlık yayınları - 4 lira.

KUTSAL SIĞINAK — W. Faulkner, Çev: Ender Gürol - Varlık yayınları 326 sf. 4 lira.

SİLÂHLARA VEDA — E. Hemingway Varlık yayınları 4 lira.

TEDİRGİNİN BİRİ — Sunulluh Arısoy - Arı yayınları, 78 sf. 2,5 lira. Ankara.

MERHABA AKDENİZ — Halikarnas Balıkçısı - Yeditepe yayınları, 5 lira.

DİNAMİT — B. Traven'in hikâyeleri. Çev: Adalet Cimcoz - Ataç kitabevi, 3 lira.

KALPAKLILAR — Samim Kocagöz, Ataç Kitabevi, İstanbul, 1962, 328 sayfa, 750 kuruş. İsteme yeri: Ataç Kitabevi, Ankara Cad. No. 45 İstanbul.) Samim Kocagöz, Kalpaklılar'ın Önsöz'ünde «Kurtuluş Savaşımızla ilgili anılarım, zihnimde kopuk kopuk yer eden bazısı korkulu, bazısı sevinçli olaylardır. Bana öyle geliyor ki, beş altı yaşımın kavrayışı ile o günlerde bu olayların içyüzünü anlıyamazdım. O sıra, yalnız korkanlarla birlikte korktum, sevinenlerle birlikte sevindim.» diyor. Ataç Kitabevi'nin, roman ve romancı üstüne, eserin arka kapağına yazdıklarını kısa, özlü bir tanıtma olması bakımından buraya aktarıyoruz : Kurtuluş savaşımızı destanlaştıran yapıtlardan birini veren Samim Koacgöz, Türk romanının gelişimi içindeki yeri aydınlığa çıkmış bir sanatçıdır. Yapıtları İngilizceye, Ruscaya, Almancaya çevrilmiş, Batılı eleştirmenlerin övgüsünü kazanmıştır. Yirmi yıla varan bir zaman içinde yayımladığı Telli Kavak, Sığınak, Bir Şehrin İki Kapısı, Sam Amca, Cihan Şoförü, Yılan Hikâyesi, Onbinlerin Dönüşü, Ahmet'in Kuzuları sanatçı kişiliğinin niteliğini belirten yapıtlardır. —Kalpaklılar'ın Kurtuluş Savaşı edebiyatımıza yeni aşamalar getiren bir roman olarak karşılanacağına inanıyoruz.

Güney ÇETİN

TÜRK DİLİ — Sayı: 136

ölen adam

MUZAFFER ERDOST

Bilge Karasu'nun D. H. Lawrence'den çevirdiği «Ölen Adam» romanını Ataç Kitabevi yayınladı. Tutulduğu hastalığın kendisini ağır ağır ölüme götürdüğünü içten gözetleyen Lawrence'i, son yıllarında en çok «hayat» ve «ölüm» konuları ilgilendiriyordu. Ölen Adam'da, daha doğrusu «ölmüş olan adam» da Lawrence, hayat ile ölüm arasındaki «uzak yakınlığı» ve ölüm'ün dirimi, dirimin ölümü içinde değiştirerek başkalaştırdığını anlatır. Lawrence, Ölen Adam'da, insanlığın derin diplerinden gelen mythos'larla (efsanelerle), bugün devam eden mythos'ların birbirine benzeyen köklerini birleştirir ve modern düşünceyle bağdaştırarak, insanlığın «değişmiyen ölüm özünü» yeni bir hikâye biçimi içinde sunar. Burada «insanlığın derin diplerinden gelen mythos»» sözüyle «Ölüp dirilen Tanrı» mythos'unu, «bugün devam eden mythos» sözüyle de İsa'nın yeniden dirilişini belirtiyoruz.

Roman iki genel bölüme ayrılmaktadır. Birinci bölümde, İsa'nın çarmıha gerildikten sonra kaldırıldığı mağarada uyanarak kalkışı ve insanların içine karışarak herhangi bir insan gibi kendi hayatını yaşamaya başlaması anlatılır. Fakat kalkmış, yürümüş, uyumuş, ekmeğini suya batırıp yemiş olmasına rağmen «ölmüş olan adam» dır o.. Utkularının (zaferlerinin) adamı değildir artık. Yönetici değildir, yol gösterici değildir, öğretmen değildir artık. Bir ölüyü diriltmeyecek, bir âmânın gözlerini açmıyacak, bir fahişeyi günahlarından temizlemiyecektir. Kendi hayatını yaşayacaktır. Ama ölmüş olan adamdır henüz.

İkinci bölümde, ölmüş olan adam, İsis Mabedinde bir İsis rahibesinin sevgisiyle

erkekliğine kavuşur ve dirilir. İsis Rahibesi, baş döndürücü utkularıyla, yakışıklı bedenleriyle kadınları büyüleyen çok erkeği, Sezar'ı, Antonius'u yakından tanımış fakat onlardan aşkın sıcaklığını, döl yatağını ısıtacak güneşi bulamamıştı. Bekliyordu İsis Rahibesi, döl yatağının çiçeğini ısıtacak erkeği, erkekliğin güneşinde bu çiçeğin açacağı ânı bekliyordu. Yâni Osiris'i bekliyordu. Ölmüş olan adamı, bir kovukta, çalıların üzerinde uyurken seyrettiği zaman onun yorgun, çökmüş yüzünde, hattâ çirkin denebilecek yüzünde öbür çeşit güzelliği gördü. Ve elinin ayasındaki yara izini. İsis Rahibesi, ölmüş olan adama soracaktır : «Ya sen, Osiris değil misin?»

Adsız İsis Rahibesi, ölmüş olan adamı, İsa'yı veya Osiris'i veya adsız herhangi birisini, bu çivi yaralarıyla ölen bedeni, aşkla sevecek, ovdukça yaralar kapanacak, beden bütünlenerek içten içten kımıldayacak, erkekliği görkemle kabaracak ve ölmüş olan adam dirilecektir. Fakat, yaz bitip, güneşler yavaşlamaya başlayınca, erkekle kadın birbirlerine doydular. İlk yaz bütünlendiğinde, erkek, gebe İsis Rahibesini bırakarak toprağın içlerine uzanan bir kayaya saklandı, İlkyaz'da yeniden çıkıp gelmek üzere...

Bilge Karasu, Lawrence'in romanına ışık tutan Osiris ve İsa mythoslarını «Giriş» adlı bir önsözde anlatıyor. Frigya'da Attis, Suriye'de Adonis, Eski Mısırda Osiris, ölüp dirilen Tanrıların en ünlüleriydi. Mezopotamya, Mısır, Yunaneli üçgeni içerisindeki eski halk kışları bolluk tanrısının bir ölümü, toprağın altına girişi, yazları da bu tanrının yeniden dirilişi olarak ifade ediyordu. Tanrıların ölümü için yaslar tutuluyor, dirilişi de şenliklerle kutlanıyordu. Buğday tanrısı Osiris'i, kardeşi Set, bir sandığa koyup Nil Nehrine atmıştı. Karısı İsis yas tuttu ve Osiris'in gövdesini aradı. Osiris'in cesedini Byblos'ta buldu (Bir inanca göre, İsis kanadıyla çamuru yelpazelemiş ve Osiris'i canlandırmıştır.) İsis, gövdeyi öpüp ağladı, yas ve tanıdı. Ondört parçaya ayırarak dört tarafa dağıttı. İsis yeniden bu parçaları tuttu, bir gemiye bindirdi. Oğlunu görmeye gittiği zaman, Set yeniden cesedi gördü aramaya başldı. Bulduğu aprçaları gömüyordu. Osiris, her ilkyazda dirilecek, ve ekinlerle birlikte toprağın üstüne çıkacaktır. Mısır'da ilk buğday sapı kesilince, orakların öldürdüğü buğday tanrısı için yas tutulur. Osiris'in heykeli bir tabutla gömülür. Heykel buğday ve topraktan yapılmıştır, ertesi yıl ilkyazda yeniden dirilecektir.

Ölüp dirilen tanrı mythos'u ile, İsa'nın yeniden dirilişi Lawrence'de yeni bir senteze ulaşarak, ölümün değişmeyen özü, ölümün yeniden dirilişi, ölümün yeni bir hayatı kendi özünde oluşturması ve bunun yaz - kış gibi yeniden sürüp tazelendiği anlatılır. Her insan ölüdür, aşkını arar, bulur ve dirilir, döllenir. Aşk, Lawrence'de döllenmenin, yeniden dirilişin ifadesidir.

«Ölen Adam», ölmüş olan adamın durgun, ağır ve o kadar derinden gelen sade bir duygusuyla yazılmış. O kadar da güzel çevrilmiş bir kitap.

ULUS, — 5.Ocak.1963

ŞİİR

RÜZGÂR — Cahit Külebi - İkinci baskı - Varlık yayınları, 2 lira.

BİR SABAH UYANMAK — Sabahattin Kudret Aksal - Varlık yayınları, 2 lira.

SOKAKTAKİ ADAM — Mesut Tutkun 2 lira - Amasya.

DÜŞLÜ DÜZEN — O. Kâzım Atok - Minnetoğlu kitabevi - İstanbul, 2,5 lira.

KÖPRÜ — Ruşen Hakkı - Yeditepe yayınları P. K. 77 İstanbul, 2 lira.

GÜNAH DAĞLARI — Arif Coşkun - Yeditepe yayınları P. K. 77 İstanbul, 2 lira.

ÇİGAN GÖZLER — Ümit Yaşar Oğuzcan - 4 lira, Bateş bayilik teşkilâtı.

SIĞIRTMAÇ TÜRKÜLERİ — Virgillius, Çev: İsmet Zeki Eyüboğlu - Çan yayınları, 2,5 lira.

KOLLARI BAĞLI ODYSSEUS — Me-

lik Cevdet Anday - Yeditepe yayınları.

TARİH

BÜYÜK TÜRK ZAFERİ. İSTİKLÂL HARBİ HATIRALARI — General Fahri Belen - Büyük boy 7,5 lira.

OSMANLI İRAN SİYASİ MÜNASEBETLERİ — Dr. Bekir Kütükoğlu - 232 sf. 22,70 lira.

FRANSIZ İHTİLÂLİ TARİHİ — Pierre Gaxotte - Çev: Samih Tiryakioğlu, Varlık yayınları 332, sf, 5 lira.

ESKİ ANADOLU TARİHİ — Dr. Füruzan Kıral - 200 sf. 25 lira.

İSLÂMCILIK CEREYANI — Prof. Tarık Zafer Tunaya. Büyük boy, 300 sf. 10 lira. İstanbul.

«Bu kitap islâm dini üzerine yazılmış klâsik bir deneme değildir. Zaten böyle bir konunun incelenmesi ihtisasımızın dışında kalır. Belli bir dini görüş bir memleketin, kendi memleketimizin sosyal ve siyasal hayatına nasıl tesir eder. Din adına hareket ettiklerini ileri sürenler siyasi iktidara (geniş anlamı ile hükümet edenlere) nasıl baskı yaparlar? Ondan ne alırlar? Türk devriminin etiği, temel prensipleri dışına çıkan gelenekçi bir çevre, Türk toplumu içinde nasıl siyasi bir kuvvet olur? Seçmenle, seçilen arasında nasıl bir rol oynar ve oynayabilir? İslâm dünyasının diğer memleketlerinde aynı nedenler benzer sonuçları doğuruyor mu? Bu sorulara cevaplar aradık. İkinci Meşrutiyetin başından bugüne (1908-1962), yarım yüzyılı aşan bir süre içindeki olayları değerlendirmeye çalıştık.

Asıl mesele, şu müşahedede toplanıyor: Her yenilik hareketi karşısına gelenekçi bir zümre çıkmaktadır. Meselâ Kabakçı Mustafa hareketinden bu yana, bu zümre, zamanın değişimlerini hesaba katmakla beraber, hemen hemen ayni tezleri savunmaktadır. Bu zümre içinde skolastik alanı savunan, hatta bir çeşit rasyonalizimle din unsurlarını birleştirme çabasında olan samimi kimseler var. İkinci mesele, bu çevreden olduklarını söyleyen, yazan, fakat yüksek seviyeli bir dini tamamen politika unsuru yaapn, olaylara ilim açısından bakamıyan daha da ileri giderek dini belli bir çıkar pahasına kalıplaştıran ve özünden uzaklaştıran kişilerin çoğunlukta olması.

Türkiyede iki belli çevre çarpışıyor : Devrimcilerle, Devrim aleyhtarı, devrimci hükümetlere muhalif guruplarla birleşerek kabaran gelenekçiler. Savaş bu iki kuvvet arasında. Bu biçim çatışmalar başka memleketlerde de yok değil. Türkiyedeki özellik, gelenekçi çevrenin daimi surette, Devrimle kurulmuş bir devletin temellerine hücum etmesinde. Bu zümre sustuğu ya da susturulduğu zaman için için yaşayabiliyor, kendini inandıracak bir ortam bulabiliyor. Seçmen kitlesine baskı yaptığı için de iktidarların da, muhalefetlerin de ilgisini çekebiliyor. Bu sinsi gelişme karşısında Devrimci prensipler ve müesseseler, verilen tavizlere, girişilen «rötuş» lara rağmen canlılıklarını muhafaza edebiliyorlarsa bunu yalnız savunucularının enerjisinde aramamak gerek. Türk devrimi bugün varsa ve yaşıyorsa, bunun sebebi herşeyden önce bize geleceği sevmeyi, karşılamayı aşılamış olmasında, XX inci yüzyılın sosyal ve siyasal gereklerine uayn prensiplere dayanmasındadır. Türk devrimine kafalarımız ve kalplerimizle bağlanmamızın nedeni onun bu kudretinde aranmalıdır.

Prof. TUNAYA'nın
Kitaba Yazdığı Önsözden

TİYATRO

BİZANS TİYATROSU — Metin And - Forum yayınları, 304 sf. 6 lira.

APTAL KIZ — Marcel Archard - Çev: Çetin Altan, Kent Yayınları, 121 sf. 4 lira.

SANDALYELER VE DERS — Ionesco Çev: Fikret Adil. Kent Yayınları, 4 lira.

İLK GECE — Burhan Arpad'ın tiyatro eleştirileri - Yeditepe yayınları, 71 sf. 2 lira.

GERGEDAN — Ionesco - Çev: Fikret Adil - Ataç kitabevi yayınları - Tiyatro dizisi: 3 - 112 sf. 3 lira.

ATAÇ KİTABEVİ YAYINLARI

SPLEEN DE PARIS - Paris Sıkıntısı - Charles Baudelaire Çev. : Tahsin Yücel	3 lira
BELÂ ÇİÇEĞİ - Attila İlhan	3 lira
KAPALI MUTLULUK - Dünya Şiirinden Seçmeler - Çev.: Coşkun Zengin	2 lira
SUSUZ YAZ - Necati Cumalı	4 lira
SISYPHE EFSANESİ. Albert Camus - Çev. : Tahsin Yücel	4 lira
YÜZ ÜNLÜ SENFONİ. Paul Grabbe - Çev. : Selma Kurdakul	5 lira
ÇAĞDAŞ ALMAN HİKÂYESİ — Haz. : Kâmuran Şipal	4 lira
HAYDARİ KAMPI - Themos Kornaros - Çev. : Nevzat Hatko	5 lira
Asım Bezirci - Hüseyin Cöntürk GÜNLERİN GETİRDİĞİ, GÜNLERİN GÖTÜRDÜĞÜ -	4 lira
KALPAKLILAR — Samim Kocagöz	7,5 lira
ÖLEN ADAM — D. H. Lawrence - Çev.: Bilge Karasu	2 lira
VOLTAIRE — Çev.: Suat Erginer	2 lira

BU AY ÇIKANLAR :

GERGEDAN — E. Ionesco - Çev: Fikret Adil	3 lira
DİNAMİT — B. Traven - Çev : Adalet Cimcoz	3 lira

1 — Yayınlarımızdan 30 liralık kitap sipariş eden okurlarımız dergimize bir yıllık, 15 liralık kitap sipariş eden okurlarımız altı aylık abone kaydedilir. Ücretler peşin olarak alınır, kitaplar taahhütlü olarak gönderilir. Posta ücreti tarafımızdan ödenir.

2 — 15 liradan yukarı siparişlerde % 20 indirme yapılır. Posta ücreti tarafımızdan ödenir. 5 - 15 liralık siparişlere indirim yapılmaz posta ücreti tarafımızdan ödenir. 5 liradan az siparişlere indirim yapılmaz, 50 kuruş posta ücreti eklenir.

3 — Okurlarımız başka yayınevlerinin kitaplarını da bizden istiyebilirler. Bu kitaplar da ödemeli olarak gönderilir. 75 kuruş posta ücreti eklenir. İndirim yapılmaz.

Ataç Kitabevi Yayınları

DÜŞLERİN ÖLÜMÜ. Tahsin Yücel - **Türk Dil Kurumu armağanı** -	2 lira
DUVAR. Jean - Paul Sartre - Çev. : Vedat Üretürk	»
DEĞİŞİM. Franz Kafka - Çev. : Vedat Günyol	»
İÇE KAPANIŞ. Charles Baudelaire - Haz. : Şükran Kurdakul	»
KORKUNUN PARMAKLARI. Muzaffer Buyrukçu	»
YENİ NİMETLER. André Gide - Çev. : Vedat Üretürk	»
KIRMIZI YAPRAKLAR. William Faulkner - Çev. : Ülkü Tamer	»
FELSEFE TARİHİ SÖZLÜĞÜ - Hatemi Senih Sarp (**Milli Eğitim Bakanlığınca okullara salık verilmiştir.**)	»
YANLIŞLIK. Albert Camus - Çev. : Ferid Edgü (**Tükenmiştir**)	»
VAROLUŞÇULUK - Jean - Paul Sartre - Çev. : Asım Bezirci (**İkinci bas.**)	»
ÇİVİ YAZISI. İlhan Berk	»
İNGİLİZ - AMERİKAN ŞİİRİ - Haz. : Bilge Umar (**Ünlü İngiliz - Amerikan şairlerinin hayatları; eserlerinden örnekler**)	»
ALIN TERİ. Jack London. - Çev. : Selma Kurdakul	»
BEN SANA MECBURUM - Attila İlhan	3 lira
MAVİ VE KARA - Sabahattin Eyüboğlu	»
ÇOK KAPILI ODA - Asım Bezirci	»
MÜTHİŞ ÇOCUKLAR - Jean Cocteau. Çev. : Vedat Üretürk	2 lira
MİTOLOGYADAN ÜNLÜ KİŞİLER. - Emel Dilman (**Milli Eğitim Bakanlığınca okullara salık verilmiştir**).	»
TAŞ ÇATLASA - Yaşar Kemal	3 lira
SAYGILI YOSMA. Jean - Paul Sartre - Çev. : Orhan Veli Kanık	2 lira
MİLENA'YA MEKTUPLAR. Franz Kafka - Çev. : Adalet Cimcoz	3 lira
DOĞU - BATI. Melih Cevdet Anday	3 lira
DİRİLEN ŞEHİR. Jules Romains - Çev. : Sabahattin Eyüboğlu (**Resimler : Ferruh Doğan.**)	2 lira
MEMLEKET ÖZLEMİ. Langston Hughes - Çev. : Necati Cumalı	2 lira
DÜŞÜŞ. Albert Camus - Çev. : Ferid Edgü	3 lira
BULANTI. Jean - Paul Sartre - Çev. : Selahattin Hilâv	6 lira
MİLENA'YA MEKTUPLAR. Franz Kafka - Çev.: Adalet Cimcoz (**İkinci Cilt.**)	3 lira

(Devamı iç sayfada)

100 KURUŞ